Sprawozdanie

Dyrekcyi

c. k. wyższej Szkoły realnej

w Stanisławowie

za rok szkolny

1905/6.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

STANISŁAWÓW.

Z drukarni i litografii Stanisława Chowańca.

Szkoły 1095

Sprawozdanie

Dyrekcyi

c. k. wyższej Szkoły realnej

w Stanisławowie

za rok szkolny

1905/6.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

STANISŁAWÓW.

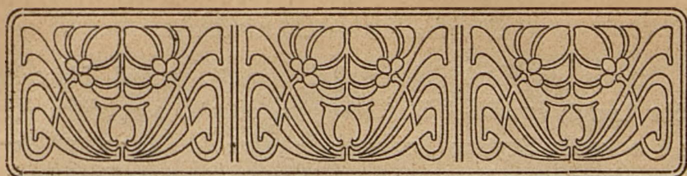
Z drukarni i litografii Stanisława Chowańca.

102189 II
1905/6

Treść.

Etyka Herodota.

Napisał

Gerard Feliński.

Stałego systemu filozoficznego szukać u Herodota nie można; stosownie do woli czytającego można go zrobić zwolennikiem fatalizmu[1]) determinizmu[2]), predestynacyi, a i na to, że uznawał w człowieku wolną wolę[3]), także się dosyć znajdzie dowodów. Powodem tego jest to, że sam autor o żadnym nie myślał, a będąc z natury empirystą[4]), brał rzeczy jak są, a stosownie do nastroju, takie lub inne wypowiadał myśli; te jednak, nie stanowiąc odrębnego systemu, nie są w sprzeczności z sobą, gdyż choć nie logicznie, ale psychologicznie dadzą się ze sobą połączyć i wytłómaczyć.

---

1) Χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς i wiele innych; zresztą p. Gaisser pag. 12. πᾶν ἐστι ἄνθρωπος συμφορή por. VII. 49.

2) za tym świadczy początek, wyprowadzający wojny perskie, jako łańcuch przyczyn, od wzajemnych krzywd.

3) Przeciw wolnej woli: Hoffmeister 77, Schuler 12, za wolną wolą: Bredow 10, Gaisser 12.

4) Mayer pag. 252.

O PRZEZNACZENIU[1]).

Χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς[2]), mówi Herodot o królu Lydyi; ἐπεὶ δέ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι[3]), o egiskim Apriesie i o królu Scytów Scylesie; ἐνθαῦτα Καμβύσεα ἐστὶ πεπρωμένον τελευτᾶν[4]); ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἠετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλάστειν[5]); ἀλλὰ δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ[6]); τῇ δὲ κακῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ γενέσθαι; ἑπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι[7]).

Z tych wyrażeń jasno widzimy, że przeznaczenie panuje, od przeznaczenia nic człowieka uchronić nie zdoła[8]), kto się go chce uchronić jest głupi[9]), nawet bogowie są mu poddani[10]) i zaledwie mogą przewlec wyroki losu[11]); nie raz zaś, chcąc uniknąć przeznaczenia, przyspiesza człowiek tylko swój upadek, jak to wyraźnie wskazuje los Kambyzesa, który niepotrzebnie kazał stracić brata i Cyrusa, który wbrew woli Astyagesa ocalał i dziadkowi królestwo odebrał, a także śmierć syna Krezusowego, którego zabił właśnie ten, co miał czuwać nad jego ocaleniem, a zabija go mimowolnie, z woli przeznaczenia.

Przeznaczenie gotuje upadek Miltyadesa, prowadzi króla Krezusa na stos, sprowadza śmierć Kambyzesa, powoduje upadek Apriesa, Scylesa, wywyższa Eetiona i pędzi Persów na nieszczęśliwą wojnę; przeznaczenie też ratuje od zguby okręty greckie pod Artemisium[12]) i ocala od Persów Naxos[13]). To też, aby nie postępować wbrew przeznaczeniu, Knidyjczycy poddają się Persom[14]), a Persowie, wiedząc o swoim losie, towarzyszą Xerxesowi[15]).

---

[1]) O przeznaczeniu: Hofmeister §. 1. Schuler §. 3. Gaisser str. 12. Croiset str. 605.

[2]) I. 8. [3]) II. 101. IV. 79. [4]) III. 64. [5]) V. 92. [6]) VI. 136. [7]) IX. 16. [8]) III. 43. III. 65: ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπείῃ φύσι οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ μέλλον γενέσθαι ἀποτράπειν.

[9]) IX. 16. ὅτι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ

[10]) III. 65. [11]) τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ I. 91.

[12]) VIII. 6. [13]) V. 35. [14]) I. 174. [15]) IX. 16.

Nie jest to jednak fatalizm; weźmy n. p. ów pierwszy przykład o Kandaulesie. Zwolennik fatalizmu takby powiedział: Kandaulesowi przeznaczono było zginąć i dlatego padł z ręki Gygesa.

Tem mniej jest to determinizm; tu byłoby rozumowanie takie: Kandaules był do tego stopnia z piękności żony zarozumiały, że chciał się nią pochwalić przed innymi; pokazał ją więc nagą Gygesowi; obrażona kobieta postanawia się zemścić i zmusza Gygesa do zabicia męża.

Tymczasem rozumowanie Herodota jest całkiem inne: Kandaules musiał zginąć, dlatego wpadł na myśl pokazania nagiej żony Gygesowi; ta, by pomścić swoją hańbę, zmusiła go do zabicia męża.

Najpodobniejsze to jest do nauki Kalwina o predestynacyi; rozumowanie zaś jest następujące:

Z góry przeznaczony koniec jest logicznem następstwem popełnionego błędu, wina tedy owa, błąd czy występek jest raczej pozorem (πρόφασις), niż rzeczywistym powodem[1]). Znajduje się u Herodota nawet ciekawy wypadek, że wbrew przeznaczeniu winy nie było, a więc i kara nastąpić nie mogła: Sabakowi, królowi Egiptu, nakazał sen po 50 latach szczęśliwego panowania, aby pozabijał wszystkich kapłanów; król zrozumiał, że przeznaczenie, nakazując mu taką zbrodnię, pcha go do zguby i dlatego wolał dobrowolnie usunąć się ze swego królestwa, tem bardziej, że wyrocznia obiecała mu tylko 50 lat panowania[2]).

Również Mykerinus, król Egiptu[3]), był wbrew przeznaczeniu ludzkim i sprawiedliwym, ale dlatego bogowie dali mu krótsze lata życia, niż jego zbrodniczym poprzednikom.

Te dwa przykłady oraz słowa Mardoniusza: (III. 49) „Nic samo przez się nie przychodzi, wszystko przez usiłowania“; Xerxesa: (VII. 50) „Ten zyskuje kto działa, a nie ten kto się namyśla“; Temistoklesa: (VIII. 60) „Gdy ludzie naradzą się dobrze, tam im się szczęści, gdzie źle, to i bóstwo

---

[1]) II. 139, [2]) II. 139. Schuler 38. Hoffmeister 121, 122, [3]) II. 133.

im nie pomaga; świadczą za wolną wolą u człowieka, jak również za tem, że ludzie za swoje czyny są odpowiedzialni.

Zwykle przeznaczenie karze człowieka za zbrodnie jego lub poprzedników. I tak Krezus pokutuje za zbrodnie Gygesa; (I. 13) Bulis i Sperthias (VII. 134, 137) za zamordowanie posłów perskich przez Spartan. Choć zdarzają się wypadki, że winy wcale niema, jak dowodzi przykład Polykratesa.

Przeznaczenie owo nazywa Herodot rozmaicie: δεῖ, χρή, μέλλει, μοῖρα, τὸ χρέων; owej mojry, nigdzie Herodot nie nazywa bogiem, choć ją od bogów wyżej stawia, twierdząc, że bogowie od niej są zależni i jej wyroków uniknąć nie mogą.

O BOGACH i O BÓSTWIE[1]).

Że bogowie istnieją i na ludzkie sprawy wpływ wywierają, o tem Herodot nie wątpi i obcych nawet narodów bóstwa jak Egipcyan, Persów i Scytów greckiemi zwykle imionami nazywa; że jednak nie wierzył tak jak tłum i pojęciami o bóstwie wznosił się nad innych, dowodów mamy wiele. I tak: notuje w taki sposób, iż to także jego zdaniem się wydaje, że Egipcyanie i Persowie[2]) nie przyznają bogom ludzkiej postaci; gani Ateńczyków i dziwi się im, że kobietę przebraną (I. 60) mogą wziąć za Pallas-Atene, oni, którzy są przecież za mądrych ludzi uważani; nie wierzy, że w Babylonie Bóg schodzi do świątyni i tam na łożu z kapłanką odpoczywa, (I. 182) przyznaje słuszność Egipcyanom, którzy twierdzą, że żaden człowiek od Boga nie pochodzi (II 59, 81) i nie znają kultu Herosów. Sam stale nazywa Heraklesa synem Amphitryona (II. 43, 145, 146) i Alkmeny, Perseusa synem Danae, Dyonizyusza synem Semeli, a Pana Penelopy (II. 146, cf. VI. 53)

Twierdzi, że Pelasgowie, czcząc bogów, imion ich nie znali, a przejęli je, a po nich Grecy, od Egipcyan, (II. 50)

---

[1]) Schuler 52. Croiset 595. Mayer 254. Bredow 2. 10. Gaisser 25. [2]) I. 31. II. 142. IV. 59.

całą zaś genealogię bogów przypisuje Homerowi i Hezyodowi (II. 56). — Nie jest też nasz autor tak zabobonny, jak jego współcześni i niektóre myty i cuda tłómaczy sposobem naturalnym, np. powstanie wyroczni Dodony (II. 56); powstanie doliny Tessalskiej, przypisywane Posejdonowi, tłómaczy trzęsieniem ziemi (VII 129); o ustaniu wiatrów po ofiarach kapłanów medyjskich — i burzy po ofiarach, złożonych Boreaszowi przez Ateńczyków (VII. 189.) mówi, iż to się stało samo przez się, a o ofiarach odzywa się ironicznie.

Z tem wszystkiem Herodot jest głęboko religijny, — o rzeczach boskich odzywa się z największem uszanowaniem, uważa np. za rzecz nieodpowiedną sądy boskie roztrząsać (IX. 65, II. 3), wszystkie ważniejsze sprawy przypisuje zrządzeniom bożym, religijności dowodzą też jego wyrażenia jak[1]): σὺν θεῷ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, θεοῖσι εἰδότες χάριν i wiele innych podobnych.

To szczególne, że gdy on sam od siebie mówi, nigdy nie nazywa bogów po imieniu; w kilku tylko wypadkach używa liczby mnogiej; zwykłe jego wyrażenia są: θεός, θεῖον, δαιμόνιον, δαίμων[2]); klasyczne pod tym względem jest miejsce, gdzie Solon, opisując przywiązanie Bitona[3]) i Kleobisa do matki opowiada, że ta prosiła boginią Junonę, aby dała co najlepszego synom; ci usnęli na zawsze; — przez to — pisze Herodot, dał Bóg (ὁ θεός) do poznania, że śmierć jest dla człowieka najlepszą rzeczą.

Toby naprowadzało na myśl, że Herodot był monoteistą, tak przypuszcza Bredow; Schuler uważa, że wiara w jednego Boga była u niego wprawdzie niedostateczna, ale nie do zaprzeczenia; podobnie twierdzi Hoffmeister.

Herodot sam pisze, że człowiek pojęcia o bóstwie nie ma[4]); mojem zdaniem autor, wyższy nad pojęcia ogółu, aby módz wierzyć w cały Olimp, sam nie zdawał sobie sprawy ze swoich wierzeń, a nie rozumując o ilości bogów i nie

---

[1]) VI. 11. 109. [2]) IV. 136, III. 21, IV. 119. [3]) I. 131, [4]) II. 3.

zaprzeczając wyraźnie politeizmowi, twierdzi, że istnieje bóstwo, które wpływ na życie pojedyńczych ludzi i całych narodów wywiera, wolę swoją różnymi znakami i za pomocą wyroczni ludziom objawia i przyszłość odkrywa.

Bóstwo to deszcze zsyła[1]), zwierzęta pożyteczne, łagodne zrobiło płodnemi, a straszliwe i szkodliwe mało rozmnażającemi się[2]). Dlatego nie pozwoliło przekopać przylądku Cnidos, bo gdyby go chciało mieć wyspą, toby go samo nią zrobiło[3]). Że słońce w jednem miejscu bogiem nazwał, to wytłómaczył Bredow (Str. 2); gorszym zarzutem przeciw monoteizmowi jest wiara w wyrocznie, w Apollina delfickiego, który przecież w jednej ze swoich wyroczni opowiada, jak Atena prosiła Zeusa o opiekę nad Atenami; tenże Loxias nakazywał składanie ofiar innym bogom i herosom, co skwapliwie Herodot notuje.

Zjawienie się Heleny, gniew Taltybiosa, spotkanie się Phidippidesa z Panem są także dowodami przeciwko monoteizmowi. To też Meyer stanowczo robi Herodota politeistą (str. 253) i nie wątpi w jego religijność względem bogów.

O STOSUNKU BOGÓW DO LUDZI.

Nazwę bogów wywodził Herodot od θέω (τιθέναι)[4]) oznacza więc takich, co świat dobrze urządzili i słusznie, bo świat dobrze jest urządzony; wszystko się dzieje wolą i opatrznością bóstwa, które rozdaje swoje dobra i dary i utrzymuje w świecie porządek i równowagę[5]). Bogowie są tedy wykonawcami wyroków losu i całe życie ludzkie jest ich władzy poddane. Szczególnej opieki boskiej doznają Cyrus[6]), Krezus[7]), Herakles[8]), Syloson[9]), Euenios[10]).

Opieka i wola boska przejawia się w różnych wypadkach; uśmiech dziecka Kypselosa nie pozwala wysłanym mordercom je zabić[11]); pod Mykale ni ztąd ni zowąd wieść

[1]) II. 10, 13. III. 117, 125. IV. 150—155. [2]) III. 108. [3]) I. 174. [4]) II. 52. [5]) III. 106—109. [6]) I. 126. [7]) I. 109. [8]) IV. 8. [9]) IX. 109. [10]) IX. 93. 94. [11]) V. 92. 93.

obiega pomiędzy wojskiem o zwycięstwie pod Plateami i walczących pobudza do męstwa[1]); słowo wieszczka pobudza Pejzystrata do zajęcia Aten[2]); siedmiu zabija fałszywego Smerdysa[3]); załoga nieznanego jakiegoś statku prorokuje Koryntyanom zwycięstwo pod Salaminą[4]); bogowie niszczą flotę Persów, aby była równą greckiej[5]).

Bogowie wysłuchują prośby ludzkie; na błagania króla Sethosa posyła Bóg myszy polne, które zmuszają Sanheryba do odwrotu[6]); — Afrodyta wysłuchuje Ladykę[7]), — Helena na prośbę niańki brzydkie dziecko robi pięknem[8]) i t. d.[9])

Za zbrodnie surowo bogowie każą. Kleomenes okrutną śmiercią samobójczą ginie w przystępie szału (VI. 184); Astyaktes za zbezczeszczenie świątyni Protezilausa umiera na krzyżu; (IX. 120) Glaukus za samą chęć zatrzymania cudzej własności ginie z całym domem (VI. 86); Kumejczykom grozi bóg karą za to, że odważają się pytać boga, czy wolno im wydać zbiega, który im zaufał (I. 159); ciężko dotknięci są Agillejczycy, którzy wymordowali bezbronnych jeńców (I. 167); podobnych przykładów jest bardzo wiele[10]).

Wola i potęga bóstwa przejawia się przedewszystkiem w wyroczniach, snach i nadzwyczajnych wydarzeniach. — W wyrocznie wierzy autor bezwzględnie i klasycznym na to dowodem jest VIII. 77. Tu dziwi się autor, że wobec oczywistych dowodów, są ludzie w wyrocznie nie wierzący.

Podaje ich mnóstwo, tak, że długo byłoby wymieniać nawet same miejsca, wspomina przeszło o 70 wyroczniach, z tych 60 samej Pythyi, z których 20 wymienia in extenso. Powaga tych wyroczni jak się pokazuje z Herodota była ogromna: one czuwały nad obyczajnością jednostek, kierowały kolonizacyą, strącały lub wprowadzały na trony, wzywały do walki lub do poddania się (to ostatnie szczególnie

---

1) IX. 100. 2) I. 62. 3) 77. 4) VIII. 94. 5) VIII. 13. 6) II. 141. 7) II. 181. 8) VI. 61. 9) cf. II. 113, V. 96, VI. 118, VII. 120. 10) cf. I. 19, 22, 34, 86, 87, 91, 130. II. 111, 113, 120. III, 26. IV. 136, 205. V. 56, 66, 76, 79, 80. VI. 72, 84, 86. VIII. 36, 37, 67, 129.

w czasie wojen perskich było częste); przyznaje Herodot, że bywają czasem niejasne, widać to choćby z wymienionego miejsca VIII. 77., lecz według jego zdania, wina niezrozumienia spada na pytających, gdyż, jeśli wyrocznia nie była jasną, to mogli jeszcze raz zapytać[1]). Nieposłuszni są surowo karani. Eubejczycy, (VIII. 20) Terejczycy (VI. 62), Ateńczycy (V. 87). Arkesilaos zginął, bo zapomniał, czy też nie chciał słuchać wyroczni (IV. 14). Podaje także Herodot wypadki przekupienia nie boga, ale kapłanów, (V. 63, 40, VI. 66) lecz winni ponoszą karę.

Mniejsze znaczenie mają sny, bywają bowiem zwodnicze[2]), nic nieznaczące lub z naturalnych powodów powstałe, to znaczy, śni się to, o czem się myślało, ale są też zsyłane od bogów (Hipparchos, Xerxes[3]). Nawet w niektórych świątyniach wyrocznie bogów we śnie bywały dawane. (VIII. 134)

Bywają też różne znaki przez bogów zsyłane, jako przestroga lub przepowiednia nieszczęść (VI. 27): „Gdyż zwykły dziać się znaki, gdy miasto lub naród ma spotkać nieszczęście". Takimi znakami są: upadek dachu w szkole na dzieci na wyspie Chios (VI. 27), zaćmienie słońca (VII. 37), trzęsienie ziemi (VI. 98), niezwykłe porody u zwierząt (III. 183, VII. 57), lot ptaków (III. 86), niezwykłe głosy i dym wychodzący z ziemi (VIII. 65), podskakiwanie zabitych i smażonych ryb (IX. 119), broda wyrastająca kapłance (I. 175) i inne[4]).

O ZAZDROŚCI BOGÓW[5]).

Gdy Krezus pytał Solona, czy go nie uważa za szczęśliwego człowieka, odpowiedział tenże: „Ty pytasz o sprawy ludzkie mnie, który wiem, że bóstwo jest zazdrosne i gniew-

---

[1]) I. 91. [2]) I. 120, 121, 209. III. 65. VII. 12—19, 47. [3]) I. 34, 107. II. 139, 141. III. 30. cf V. 55. VI. 107, 131. III. 103, 117, 124, 149. VII. 12—19. [4]) . I. 23, 59, 78, 82, 159, 167. 175. II. 10, 46, 82. III. 76. IV. 64, 79, 203, V. 98. VI. 82, 107, 117. VII. 219. VIII. 20, 37, 41. IX. 91.

[5]) Gaisser 14, 15, 18. Schuler §§. 5 i 6. Hoffmeister pag. 30—32, 116—117.

ne“[1]) i udowadnia mu, że człowiek przed śmiercią szczęśliwym być nazwany nie może, gdyż w każdej chwili może nastąpić zmiana losu i ze szczęścia w najgłębsze popaść można nieszczęście.

Przepowiednia owa Solona wkrótce się na Krezusie sprawdziła. Tak samo Amazis, król Egiptu, pisze do Polykratesa, który był za najszczęśliwszego uważany: „Twoje szczęście nie podoba mi się, gdyż wiem, że bóstwo jest zazdrosne[2]) i jeszczem nie słyszał o nikim, któryby źle nie skończył, gdy mu się przedtem wszystko udawało“.

Wiadomo, że Polykrates skończył nieszczęśliwie. Artabanos, odradzając Xerxesowi pochód na Grecyę mówi (VII 10): Ὁρᾷς τὰ ὑπερέχοντα ζῷα ὡς κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδὲν μιν κρίζει· ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτα ἀποσκήπτει τὰ βέλεα· φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν· οὕτω δὲ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε· ἐπεάν σφι ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβάλῃ ἢ βροντήν, δι᾽ ὧν ἐφθάρησαν ἀναξίως, ἑωυτῶν οὐ γὰρ ἐᾷ φρονέειν μέγα ὁ θεὸς ἄλλον, ἢ ἑωυτόν.

Tenże sam Arbatanos[3]), gdy Xerxes oglądał wojsko swoje pod Abydos, rzekł do niego, opisując przykrości życia ludzkiego: „Śmierć jest jedyną ucieczką z nieszczęść życia ludzkiego, a Bóg, który nam dał pokosztować szczęśliwego życia, okazuje się przez to zazdrosnym“[4]).

Wiadomo jak nieszczęśliwą była wyprawa Xerxesa. A więc Bóg jest zazdrosny; ofiarą tej zazdrości padają najznakomitsi i najszczęśliwsi ludzie swego czasu. — Czemże jest właściwie owa zazdrość?

Prawie każdy z komentatorów Herodota co innego o tem sądzi. Już w starożytności Plato[5]) i Plutarch[6]) zwalczali zdanie, że bóstwo jest zazdrosne. Herder i Jäger starają się uniewinnić Herodota, udowadniając, że φθόνος ozna-

---

[1]) τὸ θεῖον πᾶν φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες I. 32. [2]) III. 40. τὸ θεῖον ἐστι φθονερόν. [3]) VII. 47. [4]) ὁ δὲ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα, φθονερὸς ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται ἐών. [5]) Plato: φθόνος ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται. [6]) Plutarchus: de malignitate Herodoti.

cza u Herodota to samo co Nemezis, a więc zasłużony odwet za poprzednie uczynki; jednak twierdzenie to nie wytrzymuje krytyki, bo i niewinnych dosięga φθόνος.

Krezus był bardzo pobożny i nic złego nie popełnił. Polykrates też według twierdzenia Herodota był niewinny.

Gaisser (str. 18) uważa φθόνος za dopełnienie i rozszerzenie pojęcia Nemezis; podczas gdy Nemezis zwraca się przeciw zbrodniarzom, φθόνος zwraca się przeciw nadmiarowi szczęścia; podobnie także twierdzi Bredow (str. 6).

Hoffmeister i Schuler twierdzą, że Herodot napisał to, w co wierzyli jego współcześni, tylko ową samą zazdrość nieco uszlachetnił; mógł zaś wierzyć w zazdrość u bogów, skoro byli oni przystępni wszystkim innym ułomnościom ludzkim, a zresztą nie byli wszechmocnymi, gdyż nad nimi panuje Mojra.

Meyer (str. 260) przyznaje, że Herodot wierzył jak i inni w zazdrość bogów, uważa to za niemoralne, a pochodzące ze złego pojęcia o bóstwie. Mnie najwięcej podoba się zdanie Gaissera i Bredowa i zdaje mi się, że owa niby zazdrość jest usprawiedliwionem pojęciem równowagi szczęścia i nieszczęścia w życiu ludzkiem.

Czem jest bowiem życie ludzkie w pojęciu starożytnych, nieznających nauki o sprawiedliwości pozagrobowej? Odpowiedź na to daje rozmowa Solona z Krezusem i Artabanosa z Xerxesem.

Życie ludzkie, mówi Solon[1]), składa się z najrozmaitszych przypadków, nie można mieć zawsze wszystkiego czego się chce — a więc nigdy całkiem szczęśliwym być nie można; — bogaty często jest nieszczęśliwszy od ubogiego; stosunkowo tylko szczęśliwym można nazwać tego, któremu dobrze się powodzi, jest zdrów, ma pociechę z dzieci; jeżeli w takich stosunkach umrze, to dopiero wtedy można go całkiem szczęśliwym nazwać.

Nie da się zaprzeczyć, że słowa Solona są pełne praktycznej mądrości.

---

[1]) I. 30.

Podobnie, ale nieco pessymistyczniej zapatruje się na życie ludzkie Artabanos, VII. 45, 46. Kiedy pod Abydos oglądał Xerxes swoje wojsko, nazwał się szczęśliwym, iż włada taką potęgą, nagle — zaczął płakać; zapytany o przyczynę przez Artabanosa rzecze: „Płaczę gdy pomyślę jak krótkie nasze życie; z tych wszystkich ludzi, po stu lalatach ani jeden nie pozostanie.“ — A Artabanos na to: „A jednak w tak krótkim czasie życia nie ma ani jednego człowieka, któryby się nie znalazł w takiem położeniu, że nieraz wolałby umrzeć, niż żyć dłużej; rozmaite nieszczęśliwe wypadki i choroby robią, iż nawet tak krótka istność wydaje nam się za długą, tak, że śmierć bywa najbardziej pożądaną ucieczką z trudów życia“.

Człowiek więc nigdy nie może być szczęśliwym, bo różne nań czyhają nieszczęścia i nigdy nie wie, co go jeszcze spotkać może; co najwyżej może się człowiekowi dobrze powodzić, to jest rzecz znana i każdemu widoczna; w jakim więc stosunku stoją do siebie szczęście i nieszczęście? — tu się zgadzam z Hoffmeistrem[1]), który sądzi, że Herodot uznawał pewną równowagę między szczęściem a nieszczęściem.

Ale z pojęcia równowagi wynika (jeśli w sprawiedliwość pozagrobową nie wierzymy), że też i całkiem nieszczęśliwego człowieka na świecie być nie może[2]) i o takich Herodot nigdzie nie wspomina. Również z pojęcia tej równowagi wynika, że jeżeli człowiek, jak Krezus, Cyrus, Polykrates, Xerxes, Oroetes (lub państwo jak Persya), wzniósł się tak wysoko, że nikt mu sprostać nie mógł, a tak był szczęśliwy, iż niczego mu nie brakowało, czyli że wyrósł ponad miarę innych ludzi, to aby równowaga była utrzymaną, musiał upaść tem głębiej i cierpieć tem więcej, im przedtem wzniósł się był wysoko i im bardziej czuł się szczęśliwym. To rzecz tak jasna, że Amasis mógł przewi-

---

[1]) Hoffer §. 6.

[2]) οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδσυτύχεε· (VIII. 135).

dzieć upadek Polykratesa a Temistokles upadek Persów[1]). — To jest sprawiedliwe, bo inaczej stałaby się krzywda innym, którzy cierpią, a tyle szczęścia nie zaznali; dlatego bóstwo zazdrośnie czuwa, aby człek nie przewyższył przeznaczonej miary szczęścia. A to dążenie do równowagi, tę sprawiedliwość, która nie pozwala, aby jeden człowiek cierpiał więcej, jak drugi, nazywa Herodot zazdrością bogów.

Nauka ta nie była tedy niemoralną, owszem konieczną i wpływać mogła umoralniająco na ogół; biedak nie potrzebował zazdrościć wyżej stojącemu od siebie, wiedząc, że o ile tamten przewyższy go bogactwem i stanowiskiem, o tyle więcej musi od niego wycierpieć. Grek nie potrzebował zazdrościć potężnym Persom, ani się ich zbyt obawiać, wiedząc, że bóg utrąca, co za wysoko rośnie i będzie raczej pomocny im, jak nieumiarkowanym najezdzcom. Ta doktryna tłómaczyła też upadek Xerxesa i zwycięstwo pod Maratonem, Salaminą i Plateami. Słusznie też zauważył Meyer, iż doktryna Herodota uczyła śmiało patrzeć życiu w oczy; dodajmy, że uczyła najważniejszej cnoty, t. j. umiarkowania.

O STANOWISKU I OBOWIĄZKACH LUDZI[2]).

Wszystko na świecie jest zmienne, rządzi niezbadane przeznaczenie, a bogowie są rozdawcami łask i kar; jakież jest stanowisko człowieka? To jasno z dzieł Herodota wypływa.

(P o b o ż n o ś ć).

Ponieważ bóstwo rządzi światem i człek od niego zależy, trzeba je więc czcić, — ludzie niereligijni są ciężko karani.

---

[1]) VIII. 109: γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε καὶ ἥρωες, οἳ ἐφθόνησαν ἄνδρι ἕνα τῆς τε Ἀσίης καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι.

[2]) Meyer 261—262, Bredow 9—13, Hoffmeister 42—56, Croiset 604.

Kleomenes nie uważa za słuszne uderzyć na Argos, zanim nie dopełnił ofiar i nie spytał się wyroczni (VI. 82).

Kobiety cyrenejskie nie jadają krwi, aby nie obrazić Izydy. Tenże Kleomenes niesłusznie czyni, gdy wbrew nakazowi kapłana składa ofiarę w świątyni Hery w Argos, gdzie nie wolno było wchodzić cudzoziemcom (VI. 81).

Cyrus (I. 189) uważał się raczej za boga, niż za człowieka i dlatego zginął. Kambyzes rani się w to miejsce, gdzie skaleczył Apisa i od tego ginie. Król ten dopuścił się zresztą wiele innych rzeczy, dowodzących braku uszanowania dla bóstw egipskich. Kumejczycy (I. 154) są ostro strofowani, iż śmią pytać, czy trzeba wydać zbiega, co się schronił pod ich opiekę. Artyantes (IX. 116—120) za znieważenie i splądrowanie świątyni Protezilausa ciężką ponosi karę, umierając na krzyżu. Persowie, którzy napadli na Delfy w cudowny sposób zostali odparci i po większej części wyginęli, ci zaś, co złupili świątynię Posejdona, zginęli pod Pollene (VIII. 129).

(U m i a r k o w a n i e).

Powodem wszelkich występków, jest nieumiarkowanie; ono doprowadza do pychy, zarozumiałości, niedbania o obowiązki względem bogów. Dlatego tylko człowiek umiarkowany jest przy zdrowych zmysłach, panuje nad sobą i trzyma na wodzy siebie, poskramiając gniew, zmysłowość i inne namiętności; człowiek nieumiarkowany, poddany namiętnościom, nie jest panem swego rozumu[1]).

Odstraszającym przykładem nieumiarkowania są Kambyzes i Kleomenes; ich śmierć jest karą ich pychy, również padają zarozumiały Krezus, Oroetes, Apries, ponosi klęskę Xerxes i wielu innych.

(S p r a w i e d l i w o ś ć).

Kto jest pobożny i umiarkowany, ten jest sprawiedliwy, ten się potrafi wznieść tak wysoko jak Cadmus z Kos (VII. 164), który z poczucia sprawiedliwości złożył dobro-

---

[1]) III. 15, 35, 36. VII. 13, 16, 18, 35. IX. 53—55.

wolnie odziedziczoną tyranię; tyrania bowiem jest niesprawiedliwością, gdyż pochodzi z nieumiarkowanej żądzy władzy; ci więc, co ojczyznę uciskają, są niesprawiedliwi, ci co dążą do wolności, są sprawiedliwi (VII. 51).

Król Etyopów zarzuca Kambyzesowi niesprawiedliwość; gdyby był sprawiedliwy, toby nie pożądał obcych krajów, a ludzi, od których nie doznał nic złego, nie podbijałby do niewoli (III. 21).

(U c z c i w o ś ć).

Rzeczą człowieka sprawiedliwego jest być uczciwym, dlatego sprawiedliwie postąpił Kleomenes (VII. 51) — (którego zresztą autor nie lubi), gdy nie dał się przekupić a godny nagany jest występek Temistoklesa (VIII. 4).

Glaukos za nieuczciwość ciężko został ukarany. Nieuczciwie, jak Menelaus postępuje, kto za dobrodziejstwa niewdzięcznością płaci (II. 119); kto prawo gościnności łamie, jak Aleksander (II. 120), kto na innych oszczerstwa rzuca, jak Mardonius na Greków, za co karci go Artabanos: „gdyż oszczerstwo jest wstrętną rzeczą“ (VII. 10).

Do uczciwości należy, a więc sprawiedliwem jest dotrzymać danego słowa; dlatego chwali Herodot Scythesa, który wierny danemu słowu powrócił do Daryusza po wycieczce do Sycylii; nie chwali zaś Demokledesa i Histieusa, którzy danego słowa nie dotrzymali (III. 129—138, VI. 2).

(K r z y w o p r z y s i ę s t w o i k ł a m s t w o).

Krzywoprzysiężcy są ciężko karani i przysięgi święcie trzeba dotrzymać (II. 154, 201, VI. 62, 86), ale złamać ją dla własnej korzyści owszem jest rzeczą mądrego człowieka. Klasyczne są pod tym względem słowa Daryusza (III. 72), a ganiono Arystagorasa, który nie w porę prawdę powiedział (V. 50).

(Z e m s t a).

Zemsta w granicach dozwolonych jest rzeczą naturalną; nie wolno jednak, jak Pheretyma, przesadzać, to jest nieumiarkowaniem i pociąga za sobą karę (IV. 205).

(Expiacya).

Ludzką rzeczą jest błądzić, lecz jeżeli człowiek skutkiem kar czy wyrzutów sumienia błąd swój uzna, to może zagniewane bóstwo przebłagać i liczne tego znajduje w historyi Herodota przykłady (I. 167, 35, 64, II. 100, 134, VI. 139).

(Wolność).

Najdroższą dla każdego Greka była wolność osobista i niepodległość. O tę wolność toczyły się bohaterskie walki z Persami. Szermierzem jej był i Herodot, walcząc przeciw tyranowi Lygdamisowi Halikarnaskiemu, a w księgach swoich jest jej chwalcą i obrońcą. — Klasycznem miejscem są słowa posłów lacedemońskich Bulisa i Sperthiasa do Hydarnesa (VII. 135).

Wolność i równość chwali Otanes, zachęcając Persów do zaprowadzenia rządów demokratycznych, tyrania jest niesprawiedliwością, a wolność i równość zrobiły z Aten potężne państwo (V. 78), — gdyż „wolność jest wyborną rzeczą“ VI. 13).

(Męstwo).

Do uzyskania i utrzymania wolności, oprócz pomocy boskiej konieczne jest męstwo, dlatego nic dziwnego, że Herodot stawia je w rzędzie cnót i wśród wielkich pochwał wymienia osoby i narody mężne, czego liczne mamy przykłady. Człowiek mężny jest dobry, ponieważ zrzuca jarzmo niewoli (I. 95); nie ceni zaś Herodot męstwa Persów, gdyż wypływa ono z bojaźni kar lub nadziei nagrody, a nie z idei wolności (I. 95).

(Mądrość).

Być cnotliwym, jest: być mądrym, uczy Herodot w przemowie Demarata do Xerxesa (VII. 102), ale oprócz tego, jak słusznie zauważył Hoffmeister, do mądrości Herodotowej należy wiele przymiotów nie całkiem zgodnych z dzisiejszem jej pojęciem. Mądrymi nazywa nasz autor ludzi rozsądnych, zręcznych, a nawet podstępnych (I. 24, VII. 144). Mądry jest Dejokes, który był sprawiedliwym, aby osiągnąć przez to najwyższą władzę (I. 96); mądrymi są Fenicyanie, którzy dobrze umieją rowy kopać (VII. 29).

Ale obok tego mądrymi nazywają się ludzie, którzy wiele widzieli, wiele doświadczyli i mądre prawdy życiowe wygłaszają, jak Solon, Thales, Anacharsis (I. 30, IV. 75).

REKAPITULACYA.

Panuje przeznaczenie; losu swojego nikt się uchronić nie może; wykonawcami wyroków odwiecznych są bogowie, a raczej bóstwo i to rządzi światem i ludźmi; utrzymuje równowagę między szczęściem a nieszczęściem; wynagradza i surowo karze za zbrodnie; wolę swoją wypowiada w wyroczniach i objawia przyszłość. Ludzie są za swe czyny odpowiedzialni; mają czcić bóstwo i wykonywać obowiązki względem boga i ludzi żywych i umarłych. Najważniejszemi cnotami są umiarkowanie i sprawiedliwość. Winni ponoszą karę za życia. Śmierć jest dla złych karą za zbrodnie i bywa gwałtowną, dla dobrych jest końcem utrapień i prawie nagrodą.

Dziwną wydaje się rzeczą, że Herodot nigdzie w swojem dziele nie wspomina o nieśmiertelności duszy, tak iż niektórzy komentatorowie sądzą, iż jej nie uznawał. Przeciw temu jednak świadczą igrzyska na cześć umarłych, nakazywane przez wyrocznie, pewien kult herosów, a przedewszystkiem zjawienie się ducha Melitty Periandrowi.

Wiemy, iż Herodot należał do wtajemniczonych w misterye eleuzyńskie; takim nie wolno było zdradzać niczego, co się tyczyło świętego kultu. Wiara w nieśmiertelność duszy była, o ile wiemy, jednym z dogmatów tego towarzystwa i to zdaje się było powodem, dlaczego Herodot nic nie wspomina o życiu pozagrobowem.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO

z końcem roku szkolnego 1905/06.

1. **Nowosielski Franciszek**, c. k. dyrektor, uczył geografii w klasie Ia_3; razem 3 godziny tygodniowo.
2. **Byliński Ludwik**, c. k. profesor, zawiadowca gabinetu hist. naturalnej, gospodarz klasy Ib; uczył historyi naturalnej w kl. Ia_3; Ib_2; IIa_2; IIb_2; Va_2; Vb_2; VIa_2; VIb_2; VII_2; geografii w kl. Ib_3; razem 21 godzin tygodniowo.
3. **Cehak Adam**, c. k. profesor, zawiadowca gabinetu rysunków geometrycznych, uczył geometryi wykreślnej w kl. $IIIb_2$; Va_3; Vb_3; VIa_3: VIb_3; VII_2; języka polskiego w kl. Ib_3; historyi polskiej w kl. Ib_2; razem 21 godzin tygodniowo.
4. **Daszyński Mieczysław**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIa; uczył geometryi w kl. IIa_3, IIb_2; $IIIa_2$; IVa_4; IVb_2; matematyki w kl. Ib_3; IIa_3; IIb_3; $IIIa_3$; razem 22 godzin tygodn.
5. **Feliński Gerard**, c. k. nauczyciel, gospodarz kl. IIIb; zawiadowca biblioteki uczniów; uczył języka polskiego w kl. IIb_4; $IIIb_3$; Va_4; VIa_3; VII_4; historyi w kl. IIb_2; $IIIb_2$; razem 22 godzin tygodniowo.
6. **Grondalczyk Jan**, zastępca nauczyciela, uczył w pierwszem półroczu rysunków w kl. Ib_4; IIa_4; IIb_4; $IIIa_4$; kaligrafii w kl. Ia_2, Ib_2; w drugiem półroczu uczył rysunków w kl. Ia_4; Ib_4; IIa_4; IIb_4; kaligrafii Ia_2; Ib_2; razem 20 godzin tygodniowo.
7. **Gruenberg Kazimierz**, c. k. profesor, gospodarz kl. IVb; uczył historyi powszechnej w kl. IVa_3; IVb_3; Va_3; Vb_3; VIa_3; VIb_3; VII_4; geografii w kl. IVb_2; razem 24 godzin tygodniowo.
8. **Ks. Hrehorowicz Aleksander**, zastępca katechety ob. gr.-kat., uczył religii ob. gr.-kat. w kl. I_2; II_2; III_2; IV_2; V_1; VI_2; VII_2; razem 13 godzin tygodniowo.
9. **Ks. Litwin Józef**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Ia; uczył języka niemieckiego w kl. Ia_6; IIa_6; języka ruskiego w dwu oddziałach; razem 16 godzin tygodniowo.

10. **Matzke Stanisław**, c. k. nauczyciel, zawiadowca gab. rysunków odręcz. uczył w pierwszem półroczu rysunków w klasie Ia_4; $IIIb_4$; IVa_3; IVb_3; Va_3; Vb_3; VIa_2; VIb_2; VII_2; w drugiem półroczu objął naukę rysunków zamiast w Ia_4 w klasie $IIIa_4$; razem 26 godzin tygodniowo.

11. Ks. **Nogaj Andrzej**, c. k. nauczyciel, katecheta ob. rzym.-kat. uczył religii w kl. Ia_2; Ib_2; IIa_2; IIb_2; III_2; IVa_2; IVb_2; V_2; VI_2; VII_2; razem 20 godzin tygodniowo.

12. **Nowicki Franciszek**, c. k. nauczyciel, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gospodarz kl. Vb.; uczył języka polskiego w kl. IIa_4; $IIIa_3$; IVb_3; Vb_4; VIb_3; historyi powszechnej w kl. IIa_2; $IIIa_2$; razem 21 godzin tygodniowo.

13. **Procyk Andrzej**, c. k. profesor, gospodarz kl. Va, uczył języka niemieckiego w kl. IVa_4; IVb_4; Va_4; Vb_4; VIa_4; razem 20 godzin tygodniowo.

14. **Ruxer Stanisław**, c. k. nauczyciel, gospodarz kl. VIa, uczył matematyki w kl. Ia_3; VIa_4; VIb_4; VII_4; fizyki w kl. $IIIa_3$; $IIIb_3$; razem 21 godzin tygodniowo.

15. **Ryniewicz Antoni**, egzamin. zast. nauczyciela, gospodarz kl. IIIa, uczył języka francuskiego w kl. $IIIa_4$; $IIIb_4$; IVa_3; IVb_3; języka polskiego w kl. Ia_3; historyi polskiej w kl. Ia_2; razem 19 godzin tygodniowo.

16. **Seidler Leopold**, c. k. profesor, zawiadowca biblioteki niemieckiej dla uczniów, gospodarz kl. VIb, uczył języka niemieckiego w kl. $IIIa_5$; $IIIb_5$; VIb_4; VII_4; razem 18 godzin tygodniowo.

17. **Sobol Jan**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIb, uczył języka niemieckiego w kl. Ib_6; IIb_6; matematyki w kl. $IIIb_3$; IVa_3; IVb_3; razem 21 godzin tygodniowo.

18. **Świątkiewicz Włodzimierz**, c. k. nauczyciel gimnastyki, uczył gimnastyki w kl. od I. do VII, razem 26 godzin tygodniowo.

19. **Dr. Szymański Zygmunt**, c. k. profesor, zawiadowca biblioteki francuskiej, uczył języka francuskiego w kl. Va_3; Vb_3; VIa_3; VIb_3; VII_3; języka polskiego w kl. IVa_3; razem 18 godzin tygodniowo.

20. **Westwalewicz Maryan**, c. k. profesor, zawiadowca gabinetu fizyki, gospodarz kl. IVa, uczył chemii w kl. IVa_3; IVb_3; Va_2; Vb_2; VI_2; VIb_2; geografii w kl. IIa_2; IIb_2; IIIa ; $IIIb_2$; IVa_2; razem 24 godzin tygodniowo.

21. **Załuski Jan**, c. k. profesor, zawiadowca gabinetu fizyki, gosp. kl. VII, uczył fizyki w kl. IVa_2, IVb_2; VIa_3; VIb_3; VII_4; matematyki w kl. Va_4; Vb_4; razem 22 godzin tygodniowo.

B. Asystenci.

1. **Piskozub Michał**, nauczyciel krajowej szkoły zawodowej dla przemysłu drzewnego, jako asystent rysunków był czynny w kl. II i IV; razem 14 godzin tygodniowo.

C. Nauczyciele poboczni.

1. **Erdstein Nuchim**, uczył religii mojżeszowej w kl. I—VII; razem 14 godzin tygodniowo i stenografii w dwu oddziałach, razem 4 godziny tygodniowo.
2. **Gajkowski Stanisław**, nauczyciel szkoły wydziałowej, uczył śpiewu w dwu oddziałach 4 godziny tygodniowo.

Zmiany w gronie nauczycielskiem w ciągu roku 1905/6.

C. k. Rada szkolna krajowa rozp. z dnia 1. sierpnia 1905. l. 26947. przeniosła zastępcę naucz. Biedrawę Józefa w tym samym charakterze do I. szkoły realnej we Lwowie.

C. k. Rada szkolna krajowa rozp. z dnia 24. lipca 1905. l. 23077. przeniosła zastępcę nauczyciela Pszona Stanisława w tym samym charakterze do I. szkoły realnej w Krakowie.

C. k. Rada szkolna krajowa zawiadamia rozporządzeniem z dnia 5. sierpnia 1905. l. 23027., że Pan Minister Wyz. i Ośw. reskryptem z dnia 19. czerwca 1905. l. 19176. nadał rzeczywistemu nauczycielowi tutejszego zakładu Franciszkowi Kraśnieńskiemu taką samą posadę w szkole realnej w Tarnopolu.

C. k. Rada szkolna krajowa rozporz. z dnia 22. lipca 1905. l. 26220. uwolniła od służby Karola Sporna.

C. k. Rada szkolna krajowa rozporz. z dnia 18. lipca 1905. l. 21896. przeniosła zastępcę nauczyciela Grondalczyka Jana w tym samym charakterze z Krosna do tutejszej szkoły realnej.

C. k. Rada szkolna krajowa rozporz. z dnia 24. lipca 1905. l. 23663. zamianowała Ryniewicza Antoniego zastępcą nauczyciela tutejszego zakładu.

C. k. Rada szkolna krajowa rozporządz. z dnia 5. sierpnia 1905. l. 23027. zawiadamia, że Pan Minister Wyz. i Ośw. reskryptem z dnia 11. czerwca 1905. l. 19176. nadał profesorowi szkoły

realnej w Krośnie Andrzejowi Procykowi, posadę nauczycielską w tutejszym zakładzie.

C. k. Rada szkolna krajowa rozporz. z dnia 12. września 1905. l. 337. pr. R. sz. kr. zawiadamia, że Pan Minister Wyz. i Ośw. reskryptem z dnia 28. sierpnia 1905. l. 30600, zamianował zastępcę nauczyciela Matzkego Stanisława rzeczywistym nauczycielem w tutejszej szkole realnej.

C. k. Rada szkolna krajowa rozp. z dnia 26. stycznia 1906. l. 53014. zawiadamia wskutek reskryptu c. k. Ministerstwa Wyz. i Ośw. z dnia 15. grudnia 1905. l. 46092, że Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 10. grudnia 1905. przyznać Franciszkowi Nowosielskiemu, dyrektorowi szkoły realnej szóstą rangę służbową.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

C. k. Rada szkolna krajowa zaliczyła w poczet książek dozwolonych do użytku szkoły:

Rozporządzeniem z dnia 6. lipca 1905. l. 18651. L. German i K. Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla kl. IV. szkół średnich wydanie 3.

Rozporządzeniem z dnia 29. września 1905. l. 24756. Początki arytmetyki i algebry dla niższych szkół średnich. K. Brzostowicz: Część I. na kl. I. i II. wydanie 5.

Rozporządzeniem z dnia 10. października 1905. Zbiór zadań matematycznych. Podręcznik dla wyższych szkół średnich, Ignacy Kranz wydanie II.

Rozporządzeniem z dnia 18. października 1905. l. 37931. Dr. K. I. Petelenz: Deutsche Grammatik für die galizischen Mittelschulen, wydanie III.

Rozporządzeniem z dnia 4. listopada 1905. l. 39297. Wyimky z narodnoi literatury ukraińsko-ruskoi XIX. w. dla wyższych klas O. Barwiński: cz. I. wyd. 4.

Rozporządzeniem z dnia 10. stycznia 1906. l. 51713. A. Bolland i B. Duchowicz: Chemia organiczna w zastosowaniu do potrzeb kl. VI. szkół realnych.

Rozporządzeniem z dnia 10. stycznia 1906. l. 51714. Franciszek Próchnicki i Józef Wójcik: Wypisy polskie dla kl. II. szkół średnich, wydanie II.

Rozporządzeniem z dnia 10. stycznia 1906 l. 51715. Franciszek Próchnicki i Józef Wójcik: Wypisy polskie dla kl. I. szkół średnich wydanie IV.

Rozporządzeniem z dnia 10. stycznia 1906 l. 51718. Karol Rawer: Dzieje ojczyste dla młodzieży wydanie III.

Rozporządzeniem z dnia 10. stycznia 1906 l. 51719. Opowiadania z dziejów powszechnych dla niższych kl. szkół średnich, Dr. Aleksander Semkowicz część II. wydanie II.

Rozporządzeniem z dnia 9. lutego 1906 l. 3408. Dr. A. Korczyński: Podręcznik chemii nieorganicznej dla kl. V. szkół realnych.

Rozporządzeniem z dnia 14. marca 1906 l. 7938. Wincenty Zakrzewski: Historya powszechna na klasy wyższe szkół średnich tom II. wydanie IV.

Rozporządzeniem z dnia 15. kwietnia 1906 l. 15026. Wypisy polskie dla klasy IV. szkół średnich, Jan Czubek i Roman Zawiliński wydanie II.

Rozporządzeniem z dnia 11. czerwca 1906 l. 19729. Ogólna katolicka dogmatyka Ks. Dr. Maciej Sieniatycki Lwów 1906.

KRONIKA ZAKŁADU.

Rok szkolny 1905/06 rozpoczął się dnia 3. września 1905 uroczystem nabożeństwem, odprawionem dla uczniów obu obrządków w kościele szkolnym.

Naukę regularną rozpoczęto dnia 4. września.

Wpisy uczniów odbywały się dnia 14. i 15. lipca dla kl. I., a 30. i 31. sierpnia, tudzież 1. i 2. września do wszystkich klas.

Egzamin wstępny do kl. I. odbył się dnia 15. lipca i 1. września 1905.

Do egzaminu wstępnego zgłosiło się 97 uczniów, z których przyjęto do zakładu 82, a mianowicie z 90 uczniów publicznych przyjęto 79, a 7 uczniów prywatnych przyjęto 3.

Dnia 9. września i 19. listopada odbyły się w kościele szkolnym i w cerkwi katedralnej uroczyste żałobne nabożeństwa za spokój duszy ś. p. Najdostojniejszej Cesarzowej i Królowej Elżbiety.

Dzień 4. października, jako dzień Imienin Najjaśniejszego Pana Franciszka Józefa I., obchodził Zakład uroczystem nabożeństwem w kościele szkolnym.

Dzień 12. listopada święcił Zakład uroczyście, jako dzień patrona szkolnego św. Jozafata, solennem nabożeństwem w kościele szkolnym.

Dnia 8. grudnia 1905 odbył się uroczysty wieczór ku czci Adama Mickiewicza w sali gimnastycznej tutejszego zakładu.

Dnia 30. stycznia 1906, o godzinie 12. rozdano uczniom świadectwa za pierwsze półrocze, a dnia 3. lutego rozpoczęto naukę szkolną drugiego półrocza.

W dniach 27. i 28. marca odbyły się rekolekcye wielkanocne dla uczniów obu obrządków katolickich.

Młodzież szkolna katolicka przystępowała w ciągu roku szkolnego trzy razy do Sakramentu Pokuty i Ołtarza t. j. dnia 11. października 1905 uczniowie kl. IV—VII, a 18. października uczniowie kl. I—III.; dnia 28. marca 1906. i 27. czerwca 1906.

Pisemny egzamin dojrzałości odbył się w dniach od 7. do 12. maja, a ustny od 2. do 9. lipca pod przewodnictwem J. Wielmożnego Pana Radcy Dworu Jana Frankego, inspektora szkoły realnej.

Dnia 28. czerwca uczestniczyła młodzież szkolna w żałobnem nabożeństwie na spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda.

Rok szkolny 1905/06 zakończono dnia 14. lipca 1906. uroczystem nabożeństwem i odspiewaniem hymnu ludu, poczem rozdano uczniom świadectwa szkolne za drugie półrocze.

Tematy do wypracowań piśmiennych.

A. W języku polskim.

Va. KLASA.

1. Opis najbardziej znanej miejscowości (szk.)
2. Poglądy Reja na wychowanie (dom.)
3. Charakterystyka Karola Wielkiego (szk.)
4. Osnowa dramatu Kochanowskiego p. t. Odprawa posłów greckich (dom.)
5. Nasze drzewa szpilkowe.
6. Znaczenie Kochanowskiego dla literatury (dom.)
7. Treść kazania Skargi p. t. O niekarności grzechów jawnych (szk.)
8. Znaczenie i skutki wypraw krzyżowych (dom.)
9. Pogrzeb Wisza (Stara Baśń) (szk.)
10. Sielanka w okresie II. i III. (dom.)

11. Kochanowski i Kochowski (Paralela).
12. Powody wojen punickich.
13. Bohater Dewajtisa (Charakterystyka).
14. Działalność Konarskiego.

Vb. KLASA.

1. Moje najmilsze wspomnienie wakacyjne (dom.)
2. Opis burzy letniej (szk.)
3. Poglądy Modrzewskiego na ustrój Rzeczypospolitej (dom.)
4. Podróż końmi a koleją (szk.)
5. Charakterystyka Urszulki na podstawie Trenów Jana Kochanowskiego (dom.)
6. Różne sposoby oświetlania dziś a niegdyś (szk.)
7. Moje miejsce rodzinne (szk.)
8. Rozbiór trenu XIX. (dom.)
9. Karol Wielki jako organizator (szk.)
10. Znaczenie zdobycia Konstantynopola (szk.)
11. Pogrzeb za czasów pogańskich w Polsce (Stara Baśń) (dom.)
12. Który z bohaterów historycznych najbardziej mi się podoba (szk.)
13. Wykazać analogie, zachodzące w trylogii Sienkiewicza (dom.)
14. Życie ludzkie a pory roku (szk.)

VIa. KLASA.

1. Polityczne poglądy Konarskiego (szk.)
2. Potęga Hiszpanii i jej upadek w XVI. w. (dom.)
3. Krasicki jako typ człowieka XVIII. w. (szk.)
4. Radziwiłł Panie Kochanku, według pamiętników Soplicy (dom.)
5. Nuta patryotyczna w dziełach pisarzy w. XVIII. (szk.)
6. Treść dramatu Zabłockiego „Fircyk w zalotach“ (dom.)
7. Powody rewolucyi francuskiej (szk.)
8. Wpływ Rosyi na Polskę od czasu Piotra Wielkiego (dom.)
9. Porównanie okresu V. i VI. (szk.)
10. Znaczenie Niemcewicza w literaturze (dom.)
11. Charakterystyka Nerona (Quo vadis).
12. Różnice między klasykami i romantykami.
13. Objaśnić zdanie Mickiewicza:

   „I ten szczęśliwy, kto padł śród zawodu
   Jeśli poległem ciałem
   Dał innym szczebel do sławy grodu“.

14. Powody wojny trzydziestoletniej.

VIb. KLASA.

1. Pożytek machiny parowej (dom.)
2. Skrzetuski jako typ rycerza polskiego w XVII. w. (szk.)
3. Świat zagrobowy u starożytnych (według Eneidy ks. VI.) (dom.)
4. Na czem polega doniosłość konstytucyi 3-go Maja (szk.)
5. Morze nie dzieli, lecz zbliża narody (dom.)
6. Założenie stałego teatru w Polsce i jego skutki.
7. Znaczenie morza śródziemnego w historyi (dom.)
8. Zasady twórczości poetyckiej według listu do Pizonów (szk.)
9. Rywalizacya Anglii i Francyi o panowanie na morzu (dom.)
10. Stosunek Napoleona I. do kwestyi polskiej (szk.)
11. Jaki zawód najbardziej mi się podoba? (szk.)
12. Męczeństwo chrześcijan w cyrku Nerona (Quo vadis) (dom.)
13. Wykazać zachowanie trzech jedności w Felińskiego Barbarze Radziwiłłównie.
14. Rozbiór estetyczny jednego z sonetów krymskich.

VII. KLASA.

1. Kozak w poemacie Malczewskiego (szk.)
2. Charakterystyka Maryi Stuart według dramatu Słowackiego (dom.)
3. Bolesław Chrobry (Charakterystyka) (szk.)
4. Romantyzm francuski w XIX. w. (dom.)
5. Idea Irydyona (szk.)
6. Działanie mechaniczne wody w przyrodzie (dom.)
7. Unia lubelska (szk.)
8. Gawęda w Polsce i jej przedstawiciele (dom.)
9. Charakterystyka hr. Henryka (Nieboska kom.) (szk.)
10. Kierunek pozytywny po roku 1863 (dom.)

B. W języku niemieckim.

Va. KLASA.

1. Ein Herbsttag (Schilderung) (dom.)
2. Übersetzung aus dem Polnischen (szk.)
3. Die Bedeutung der Ströme für die Kultur (dom.)
4. Das Orakel zu Delphi (szk.)
5. Der Nutzen der Steinkohle (dom.)
6. Möros auf seiner Rückkehr nach Syrakus (szk.)
7. Die Zunge, das wohltätigste und verderblichste Glied des Menschen (dom.)

8. Wie stellten sich die Griechen die Unterwelt vor? (szk.)
9. Nutzen des Eisens (dom.)
10. „Vaters Heimkehr". Inhalt und Sentenz (szk.)
11. Das Mickiewicz-Denkmal in Stanislau (dom.)
12. Die Beschreibung des altrömischen Hauses (nach der Schullektüre) (szk.)
13. Der Strom, ein Bild des menschlichen Lebens (nach gegebener Disposition)
14. Die Kraniche des Ibykus. (Inhalt u. Idee) (szk.)

Vb. KLASA.

1. Meine Ferien, in Briefform (dom.)
2. „Die Glücklichen". (Inhalt u. Sentenz).
3. Die Verdienste Karls des Grossen (dom.)
4. Des Lehrlings Abenteuer in Goethes „Zauberlehrling" (szk.)
5. Der Winter. Beobachtungen auf dem Spaziergange (dom.)
6. Übersetzung aus dem Polnischen (szk.)
7. Welche vorteilhafte Folgen hatten die Nationalspiele bei den Griechen? (dom.)
8. „Des Vogels Rat". Inhalt und Idee (szk.)
9. Durch viele Streiche fällt auch die schwerste Eiche (dom.)
10. Der Ernährungsprozess der Pflanzen. Nach der Schullektüre.
11. Stanislau von einem Ansichtspunkte (dom.)
12. Die Hauptmahlzeit bei den Römern. (Nach der Schullektüre).
13. Geld, ein guter Diener aber ein böser Herr. (Nach gegebener Disposition) (dom.)
14. Lebensdauer der Pflanzen. (Nach dem Schulunterrichte) (szk.)

VIa. KLASA.

1. Siegfrieds Tod (szk.)
2. Die historischen Motive im Nibelungenliede (dom.)
3. Der Krieg von seiner verderblichen und wohltätigen Seite.
4. Die Vertreter des Soldatenstandes in Lessings „Minna von Barnhelm".
5. Die Verknüpfung der drei Handlungen in Wielands „Oberon" (dom.)
6. „Philotas" Gedrängte Inhaltsangabe (szk.)
7. Inwiefern hat Goethe bei der Schilderung des Besitztums des Löwenwirts das Kunstgesetz befolgt, das Lessing in seinem „Laokoon" aufstellt? (dom.)

8. Gegensatz zwischen Vater u. Sohn in Goethes „Hermann u. Dorothea“.
9. Gut verloren — wenig verloren, Ehre verloren — viel verloren, Gott verloren — alles verloren. (Nach gegebener Disposition) (dom.)
10. Wie sühnt Johanna ihre Schuld? (Schillers „Jungfrau von Orleans“) (szk.)

VIb. KLASA.

1. Die Burgunden am gastlichen Hofe Rüdigers von Bechlarn (szk.)
2. Die Vorgeschichte zu Lessings „Minna von Barhelm“ (szk.)
3. Vergessen — ein Fehler, ein Glück, eine Schuld, eine Tugend (szk.)
4. Welche wechselseitigen Beziehungen kommen in der Tier- und Pflanzenwelt vor? (dom.)
5. Übersetzung aus dem Polnischen (szk.)
6. Warum lässt Goethe den trauernden Hermann den Birnbaum aufsuchen und weinend nach dem Gebirge blicken? (szk.)
7. Inwiefern wird durch den Prolog der erste Akt in Schillers „Jungfrau von Orleans“ vorbereitet?
8. Verwandlung der Molche. (Auf Grund des vorgenommenen Lehrstoffes).
9. Praktische Verwendung der Fette. (Auf Grund des vorgenommenen Lehrstoffes aus der Chemie) (dom.)
10. Übersetzung aus dem Polnischen (szk.)

VII. KLASA.

1. Die Beziehungen der Glocke zum menschlichen Leben (dom.)
2. Inwiefern ist der erste Auftritt in Goethes „Iphigenie auf Tauris“ das Muster einer Einführungsszene? (szk.) .
3. Die Vorzüge eines Landlebens (dom.)
4. Gedankengang in Goethes Gedicht „Ilmenau“ (szk.)
5. Freie Übersetzung aus dem Polnischen.
6. Der Tod Caesars. Nach Shakespeare’s „Julius Caesar“ (szk.)
7. Die Fabel in Grillparzers „Ahnfrau“.
8. Das Salz.
9. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.

C. Przy egzaminie dojrzałości.

ODDZIAŁ I.

1. W języku polskim: Która z postaci w powieściach Sienkiewicza posiada dla mnie najwięcej uroku i dlaczego?

2. W języku niemieckim: a) Die wichtigsten Mineralschätze Galiziens. b) Przekład z języka polskiego na niemiecki: Miłość ojczyzny. Wyp. pol. dla kl. I. wyd. III. Lwów 1897. ustęp 136 do słów ... i nieprzyjaciel potrafi ocenić miłość ojczyzny.

3. W języku francuskim: Przetłumaczyć z Amborskiego Wypisów cz. II. Appendice str. 30. ustęp „La position géographique de la France aż do słów ... migration“.

4. Z matematyki: a) W postępie geometrycznym suma trzech pierwszych wyrazów wynosi $42\frac{21}{32}$; zaś suma ilorazu i wyrazu trzeciego 56. Ile wyrazów należy wstawić między pierwszy a drugi wyraz tego szeregu, aby suma interpolowanych wyrazów wynosiła $2\frac{3}{16}$. — b) Obliczyć powierzchnię trójkąta, utworzonego przez obie styczne wykreślone z punktu $M\left(-1,\ 4\frac{1}{5}\right)$ do elipsy:

$$\frac{x^2}{25}+\frac{y^2}{9}=1$$

i przez cięciwę styczności. c) Jakie jest prawdopodobieństwo, że z urny, zawierającej 5 kul czerwonych i 6 białych, wyciągnę 3 czerwone i 2 białe. Po ilu ciągnieniach prawdopodobieństwo będzie miało wartość $\frac{1}{2}$.

5. Z geometryi wykreślnej: a) Przez punkt P (P′ P″), leżący na płaszczyźnie E (Eh Ev) wykreślić w tej płaszczyźnie prostą p (p′ p″), która do drugiej danej płaszczyzny π (π_h π_v), prostopadłej do płaszczyzny E, jest pod kątem 45° nachylona. — b) Wyznaczyć cień własny i rzucony stożka kołowego prostego, którego podstawa spoczywa na płaszczyźnie równoległej do rzutni poziomej, a którego wierzchołek nie leży na rzutni poziomej. — c) Znaleźć punkty przebicia dowolnej prostej z powierzchnią kuli.

ODDZIAŁ II.

1. W języku polskim: Konrad Wallenrod a Irydyon (charakterystyka porównawcza).

2. W języku niemieckim: a) Polens Verhältnis zu Schweden mit besonderer Berücksichtigung des nordischen Krieges. b) Przekład z języka polskiego na niemiecki: Cesarz Franciszek Józef I. w Jerozolimie. Wypisy pol. dla kl. II. wyd. 2. Lwów 1905. Ustęp 121 str. 232 do słów: ... od doliny Kidronu.

3. W języku francuskim: Przełożyć z Amborskiego Wypisów cz. II. Appendice str. 78 ustęp: La navigation aèrienne od początku do données.

4. Z matematyki: a) Rozwiązać równania:

$$x^2 + y^3 = 337; \sqrt{1 + \frac{y}{x}} = \sqrt{\frac{30}{x} - \frac{1}{\sqrt{x}}\sqrt{1 + \frac{y}{x}}}.$$

b) Obliczyć długość cienia, jaki rzuca wieża ratuszowa w Stanisławowie wysoka na 30 m. dnia 21. czerwca o godzinie 3. po południu. c) Obliczyć powierzchnię trójkąta, którego wierzchołkami są punkty: A (1, 1), B (2, 3), C (3, 1·5) następnie obliczyć powierzchnię i objętość bryły obrotowej, utworzonej obrotem tego trójkąta około osi rzędnych.

5. Z geometryi wykreślnej: a) Wyznaczyć kąty, jakie dowolna płaszczyzna E (Eh Ev) zamyka z osiami x, y, z, układu prostokątnego. b) Dany jest pusty, otwarty, ścięty ostrosłup sześciościenny, spoczywający mniejszą podstawą na rzutni poziomej. Wyznaczyć cień własny i rzucony tego ostrosłupa, oraz cienie na wewnętrzne jego ściany. c) Kulę, styczną do rzutni poziomej i pionowej, przeciąć dowolną płaszczyzną.

ZBIORY NAUKOWE.

1. Biblioteka nauczycieli.

Zawiadowca naucz. FRANCISZEK NOWICKI.

Z końcem roku szkolnego 1905 liczyła biblioteka nauczycieli numerów inwentarza 2032. W bieżącym roku szkolnym 1905/06 przybyły następujące dzieła:

(Dalszy ciąg katalogu, umieszczonego w sprawozdaniach z lat 1901—1905).

Licz. porz.	Sygnat.	
2034. III.	70.	M. Kopko. Samouczek.
2037. I.	29.	Encyklopedya wychowania. (6 tomów).
2038. VIa.	250.	Turczyński. Powieści huculskie.

Oprócz tego prenumerowano, lub otrzymano w darze dalsze ciągi następujących dzieł i czasopism, które wychodziły w roku bieżącym: Berichte der deutschen chem. Gesellschaft. — Biblioteka

warszawska. — Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik. — Encyklopedya powszechna. — Kwartalnik historyczny. — Muzeum. — Poradnik językowy. — Przewodnik naukowo-literacki. — Słownik polskiego języka Karłowicza. — Wydawnictwa Akademii Umiejętności w Krakowie. — Zeitschrift für physik. und chem. Unterricht. — Zeitschrift für das österr. Realschulwesen.

Dalsze te ciągi, o ile stanowiły dla siebie osobne całości, zapisywano do inwentarza pod osobnemi liczbami, wskutek czego przybyło do inwentarza numerów 7. Wogóle liczy biblioteka nauczycieli 2038 numerów.

---

2. Biblioteka uczniów

polska, ruska, niemiecka i francuska.

Zawiadowca naucz. GERARD FELIŃSKI.

Z dniem 1. lipca 1906. było 1755 dzieł w 1866 tomach. W bieżącym roku szkolnym korzystało z biblioteki 400 uczniów i wypożyczyli razem około 7000 tomów.

B. Gabinet fizykalny.

Zawiadowca prof. JAN ZAŁUSKI.

Z końcem roku szkolnego 1904/05 liczył gabinet fizykalny przyrządów 556.

W bieżącym roku dokupiono: Okulary ciemne. Bezpiecznik 8 Amp. Kontakty zatyczkowe. 50 m. plecionki.

C. Gabinet nauk przyrodniczych.

Zawiadowca prof. LUDWIK BRYLIŃSKI.

Gabinet zawierał z końcem roku szkolnego 1905 modelów, tablic i okazów ze wszystkich trzech działów 1566

W bieżącym roku szkolnym przybyło:

Okazów zoologicznych 7
Okazów mineralogicznych 53
Tablic zoologicznych 4

Stan gabinetu z końcem roku szkolnego 1906: modelów, tablic i okazów razem 1613

W bieżącym roku szkolnym otrzymał gabinet w darze od Wnych P. P. prof. Westwalewicza ametyst szlifowany; P. Pollaka urzędnika kol. państw. wyroby z alabastru, P. nadinżyniera

Czechowicza Amonit, nadto od uczniów tut. zakładu okazy: Opal drzewny (7 sztuk), sól kamienna z Wieliczki (14), syngenit (2), anhidryt (6), kainit (7), jaszczurka zwinka, minog, piskorz, kruk, myszołów i kurka wodna.

Szanownym P. T. ofiarodawcom i uczniom za przyczynienie się do pomnożenia zbioru środków naukowych składa zawiadowca na tem miejscu serdeczne podziękowanie.

D. Gabinet chemiczny.

Zawiadowca prof. MARYAN WESTWALEWICZ.

Z końcem roku szkolnego 1905. zawierał inwentarz przyrządów pomocniczych przy nauce chemii 736.

W bieżącym roku szkolnym uzupełniono zniszczone przyrządy, stłuczone szkła i zużyte preparaty.

E. Zbiór środków naukowych do geografii i historyi.

Zawiadowca prof. GRUENBERG KAZIMIERZ.

Inwentarz tych środków zawiera z końcem r. szkolnego 1906. pozycyi 182.

F. Gabinet rysunków odręcznych.

Zawiadowca naucz. MATZKE STANISŁAW.

Gabinet z końcem roku szkolnego 1905 zawierał 430 pozycyi inwentarza.

W bieżącym roku ofiarowano stare, do użytku przeważnie już nieprzydatne, a jako modele do rysowania służyć mogące przedmioty, jako to: flaszki o różnych kształtach, koszyki, konewki, cebrzyki, dzbanki, miski, garnki, kufle, lampy, latarki, blaszanki, samowary, żelazka, wazoniki, buty, kapelusze, czapki i t. p.

Ofiarodawcami są uczniowie klasy II. Bandler, Czechowicz, Oktawiec; klasy III. Baum, Bernhardt, Bittner, Buchsbaum, Füllenbaum, Hellinger, Jastrzębski, Katz, Kéler, Kessler, Kolnik, Lermer, Neufeld, Obmiński, Orłowicz, Pachulski, Rubczak, Skrzyński, Sławiński, Sosabowski, Szafrański, Tyszkiewicz, Udelsmann, Wattenberg, Weingarten, Weingartyn, Wiktorczyk, Wysocki, Zawadzki, Zborowski; klasy IV. Cerwenzl, Haber, Herzka, Lazarewicz, Liebesmann, Manik, Starer, Świątkiewicz; klasy VI. Kessler; klasy VII. Starer, Wolfram.

G. Gabinet rysunków geometrycznych.

Zawiadowca prof. CEHAK ADAM.

Z końcem roku szkolnego 1906. było numerów inwentarza, zawierającego przyrządy miernicze, rysunkowe, modele i rysunki w ramach 112.

Fundusze na środki naukowe.

Dotacya miasta Stanisławowa	2000 K. — h.
Nadzwyczajna dotacya Ministerstwa Wyznań i Ośw. za rok 1906.	900 „ — „
Datki uczniów na środki naukowe . . .	1126 „ — „
Z taks wstępnych wpłynęło	508 „ 20 „
Taksy za duplikaty świadectw	98 „ — „
Razem	4632 K. 20 h.

FUNDUSZ DLA UBOGICH UCZNIÓW.

Pomoc materyalną otrzymywali biedni uczniowie szkoły realnej z fundacyi stypendyjnych, zapomogi z funduszów zakładu i od Towarzystw Burs.

1. Stypendya.

3 ucz. z fundacyi śp. Samuela Głowińskiego po 315 K.	945 K.
1 „ „ „ śp. Żurakowskiego (rodzinne) po 420 „	420 „
1 „ „ „ Jana i Tekli Schlesingerów po 80 „	80 „
1 „ „ „ Abrahama Halperna	84 „
Razem	1529 K.

2. Zapomogi.

Dla wspierania ubogich uczniów tutejszego zakładu istnieje fundusz, zasilany dobrowolnymi datkami uczniów lub ich rodziców przy wpisach, datkami składanymi przez uczniów podczas egzort niedzielnych, tudzież datkiem tutejszej Rady powiatowej.

Stan tego funduszu jest następujący:

1. Pozostałość kasowa z roku 1905/6 . .	239 K. 80 h.
2. Rada powiatowa dla biednych uczniów . .	50 „ — „
3. Dywidenda akcyi Banku ziemsk. w Poznaniu za rok 1903 i 1904	18 „ 54 „
4. Uczniowie klasy VII. pozostałość ze składki na papier przy egz. dojrzałości . . .	5 „ 30 „
5. Ze składek młodzieży rz.-kat. podczas egzort	31 „ 54 „

6. Przy wpisach na rok 1906 złożyli:
Cieński Roman 7 K.; Heller Jöne, Kosiński Adam, Jastrzębski Roman po 2 K. 80 h.; Liebesmann Henryk i Bahr Adolf złożyli po 5 K.; Rubczak Wacław, Bittner Adam i Löwenkron Adolf złożyli po 3 K.; Gottfried Roman, Remizowski Leon, Heber Henryk, Czechowicz Juliusz, Sokal Michał, Hendler Max, Krynicki Tadeusz, Gorecki Stanisław, Majewski Mieczysław, Adelmann Emil, Myczkowski Tadeusz, Kupiński Leopold, Stekel Zygmunt, Lichtenberg Wolf, Dobrowolski Tomasz, Jachno Roman, Engelstein Wilhelm złożyli po 2 K.; Haber Henryk 1 K. 50 h.; Napadiewicz Stefan 1 K. 40 h., zaś: Klimek Zygmunt, Urmann Szymon, Reich Jakób, Badian Mojżesz, Czerny Edward, Schneider Wiktor, Żerebecki Franciszek, Iwanowicz Eugen., Kasztelewicz Józef, Heimer Leibisch, Cieśluk Julian, Stoklasa Stanisław, Kupferberg Józef, Finkelstein Michał, Stachiewicz Sylwester, Lermer Ernest, Audykowski Stanisław, Weiss Fryderyk, Baum Jan, Chronowski Tadeusz, Stamper Józef, Czarnecki Jan, Świdziński Kazimierz, Wyspiański Stefan, Łacheta Karol, Ambros Maryan, Manik Jan, Pileski Władysław, Lignar Bronisław, Topolnicki Eustachy, Markowski Tadeusz, Urmann Dawid, Lamm Max, Kolnik Artur, Gewiss Eliasz, Müller Antoni, Vogel Jona, Sokołowski Kazimierz, Grauer Oskar, Bibring Julian, Wierzbowski Tadeusz, Tokarski Jerzy, Łapicki Witołd, Franta Emanuel, Fischler Zygmunt, Fleischer Jonas, Sokal Saul, Katz Maurycy, Kessler Henryk, Vogel Lazar, Weber Włodzimierz, Falk Zygmunt, Gadziński Włodzimierz, złożyli po 1 K. — Drobnymi datkami złożono 51 K. 40 h.

Razem przy wpisach złożono: . . .	175 K. 70 h.
Stan funduszu ogółem w dochodach w r. szk. 1906:	520 K. 88 h.

B) Rozchód.

1.	Na przybory rysunkowe dla biednych uczniów:	101 K. 28 h.
2.	Na taksę wstępną dla jednego ucznia . .	4 „ 20 „
3.	Stempel na kwit do Rady powiatowej . .	— „ 14 „
4.	Na naprawę płaszcza	9 „ — „
5.	Płaszcze i ubrania	95 „ — „
6.	Dodatek do opłaty szkolnej	10 „ — „
	Razem . .	219 K. 62 h.

Zestawienie: Przychód wynosił	520 K. 88 h.
Rozchód wynosił	219 „ 62 „
Pozostałość kasowa, jako pierwsza pozycya dochodu na rok szkolny 1906/7 . .	301 K. 26 h.

3. Bursy.

W celu wspierania ubogich uczniów szkół średnich istnieją Towarzystwa, utrzymujące bursy:

a) W polskiej bursie im. I. J. Kraszewskiego umieszczonych było 54 uczniów, z których 18 uczęszczało do szkoły realnej. Bezpłatnie umieszczonych było w bursie 5, reszta za dopłatą 4 do 20 K. miesięcznie. Na pokrycie wydatków złożyły się: datki członków, subwencye Sejmu krajowego, Rad powiatowych, Rady miejskiej, Banku mieszczańskiego, Towarzystwo Asekuracyi krakowskiej i dopłaty uczniów. Prezesem Towarzystwa jest p. Benedykt Siebauer, inspektor kolei państwowej; dyrektorem ks. Szczęsny Malarski, kat. gimn.; prefektem ks. Bronisław Limanowski, kat. szk. wydziałowej.

b) Druga bursa mieści się przy ochronce powiatowej dla opuszczonych chłopców im. J. Issakowicza. W ubiegłym roku szkolnym umieszczonych było 41 uczniów, z których 11 uczęszczało do szkoły realnej. Utrzymanie uczniów opierało się głównie na dopłacie uczniów, datkach członków i jednorazowych zapomogach od Dobrodziejów. Prezesem tej bursy był Seidler Leopold, a dyrektorem Ruxer Stanisław, profesorowie szkoły realnej.

c) W trzeciej bursie stanisławowskiej filii ruskiego Towarzystwa pedagogicznego we Lwowie, której Prezesem jest p. Rybczuk, a prefektami p. Platon Łuszpiński i p. Włodzimierz Husak, profesorowie gimnazyalni. Umieszczonych było 2 uczniów z tutejszej szkoły realnej.

Dyrekcya składa imieniem ubogiej młodzieży szkolnej wszystkim Opiekunom i Dobrodziejom za wspieranie młodzieży szkoły realnej szczere podziękowanie.

Ćwiczenia fizyczne uczniów.

Oprócz systematycznej nauki gimnastyki, jaką uczniowie obowiązkowo pobierali, urządzali członkowie grona nauczycielskiego wycieczki w okolice miasta.

W tym roku wycieczek takich można było zaledwie kilka odbyć, z powodu ciągłych deszczów w czasie wiosennym. Brak letniego boiska utrudnia w wysokim stopniu rozwój zabaw na wolnem powietrzu. Żeby choć w części ten brak uzupełnić, urządzono na podwórzu szkolnym boisko, którego młodzież w przerwach nauki używa.

W czasie Zielonych Świąt urządzili nauczyciele p. Ruxer i p. Feliński wspólną wycieczkę do Krakowa w celu zwiedzenia pamiątek historycznych. W wycieczce tej wzięło udział 90 uczniów. Wreszcie kąpiel w lecie, a ślizgawka w zimie, których uczniowie używają, dopełniały środków do rozwoju sił fizycznych młodzieży.

STATYSTYKA UCZNIÓW.

(Liczby drobne oznaczają uczniów prywatnych).

	W KLASIE													Razem
	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b		
1. Liczba.														
Z końcem roku 1905. było	50	46	44[1]	43	42	38[1]	44	39	32	32	31	28	36	505[2]
Z początkiem roku 1906. przyjęto . .	47	47	48	47	47	47	49	49	35	35	30	29	49	559
W ciągu roku 1906. przybyło	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Wogóle zatem przybyło	49	48	49	47	47	47	49	49	35	35	30	29	49	563
Między tymi było:														
Z zakładów obcych z kl. niższej .	—	—	1	1	3	1	1	—	—	—	—	2	—	9
Z zakładów obcych repetentów . .	1	2	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	6
Na podstawie egzam. wstępnego . . .	44	41	3	1	2	1	1	2	—	—	—	—	—	95
Ponownie przyjętych:														
z klasy niższej	—	—	42	41	37	40	38	33	32	28	27	23	49	390
tych, którzy w ciągu roku 1905. opuścili zakład, ponownie przyjęto	—	—	1	1	1	1	4	3	—	—	—	—	—	11
Repetentów tutejszego zakładu . . .	4	5	2	3	4	3	5	10	3	6	3	4	—	52
W ciągu roku 1906 opuściło zakład .	6	7	4	1	6	5	9	6	5	1	2	1	—	53
Liczba uczniów z końcem roku 1906 .	43	41	45	46	41	42	40	43	30	34	28	28	49	510
Między tymi było:														
publicznych	43	41	45	46	41	42	40	42	30	34	28	28	49	509
prywatnych	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
2. Według miejsca urodzenia było:														
Z miasta Stanisławowa	16	14	14	20	11	15	14	15	15	15	12	13	17	191
z Galicyi po za miastem	23	25	28	25	28	25	25	25	14	17	15	14	31	295
z innych krajów koronnych	4	1	1	—	2	1	1	1	—	1	—	—	1	13
Z Węgier	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
Z Bośnii	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Z Romunii	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1	1	—	5
Z Rosyi	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	3
Razem	43	41	45	46	41	42	40	43	30	34	28	28	49	510
3. Według języka ojczystego było:														
Mówiących po polsku	36	40	38	42	33	41	33	42	28	33	26	25	41	458
„ po rusku	4	—	7	—	8	—	6	—	2	—	2	—	5	34
„ po niemiecku	3	1	—	4	—	1	1	1	—	1	—	3	3	18
Razem	43	41	45	46	41	42	40	43	30	34	28	28	49	510
4. Według wyznania religijnego było:														
Wyznania rzymsko-katolickiego . . .	16	20	25	22	21	23	18	25	12	16	12	12	21	243
„ grecko-katolickiego	9	—	8	—	8	—	6	—	2	—	2	—	6	41
„ ormiańsko-katolickiego . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
„ grecko-oryentalnego . . .	—	—	—	1	—		—	—	—	—	—	—	—	1
„ ewangelickiego	1	3	—	4	2	1	1	1	—	1	—	3	3	20
„ mojżeszowego	17	17	12	19	10	18	15	17	16	17	14	13	19	204
Razem	43	41	45	46	41	42	40	43	30	34	28	28	49	510

	W KLASIE													Razem
	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b		
5. Wiek uczniów:														
11 lat miało	12	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
12 „ „	17	12	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41
13 „ „	7	15	16	17	5	6	—	—	—	—	—	—	—	66
14 „ „	6	6	11	17	14	9	9	3	—	—	—	—	—	75
15 „ „	1	1	11	5	11	10	9	15	2	6	—	—	—	71
16 „ „	—	1	1	1	9	13	6	16	3	7	6	7	—	70
17 „ „	—	—	—	—	2	3	11	5	12	7	8	3	7	58
18 „ „	—	—	—	—	—	1	3	3	7	7	7	7	9	44
19 „ „	—	—	—	—	—	—	2	1	6	5	3	4	8	29
20 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	5	12	20
21 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	6	10
22 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
23 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
24 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2
Razem	43	41	45	46	41	42	40	43	30	34	28	28	49	510
6. Według miejsca pobytu rodziców:														
Miejscowych	31	26	31	38	27	30	27	35	20	28	22	23	31	369
Zamiejscowych	12	15	14	8	14	12	13	8	10	6	6	5	18	141
Razem	43	41	45	46	41	42	40	43	30	34	28	28	49	510
7. Klasyfikacya uczniów:														
a) Odnośnie do roku szkolnego 1905.														
Egzamin poprawczy składać pozwolono	3	—	3[1]	2	5	2[1]	7	2	5	2	7	7	1	46[2]
Złożyło egzamin z dobrym postępem	3	—	4	2	5	3	7	2	5	2	7	7	1	46[2]
„ „ z niedostatecz. postęp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ostateczny wynik klasyfikacyi do roku szkolnego 1905.														
Stopień I. z odznaczeniem	—	1	2	2	1	1	—	2	2	2	1	—	1	15
„ I.	44	39	38[1]	37	39	29[1]	36	26	27	21	27	22	35	420[2]
„ II.	4	1	3	4	—	8	6	10	2	6	3	6	—	53
„ III.	2	5	1	—	—	—	2	1	1	3	—	—	—	15
Nieklasyfikowano	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Razem	50	46	44[1]	43	42	38[1]	44	39	32	32	31	28	36	505[2]
b) Odnośnie do roku szkolnego 1906.														
Stopień I. z odznaczeniem	7	—	1	2	2	3	1	1	—	—	1	1	2	21
„ I.	28	30	35	36	25	24	26	25	22	21	19	20	37	348
„ II.	3	4	5	3	5	10	8	10	2	5	2	3	5	65
„ III.	1	3	1	1	2	—	1	2	1	3	—	—	—	15
Do egzaminu poprawczego	4	4	3	4	7	5	4	4	5	5	6	4	5	60
Nieklasyfikowano	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	43	41	45	46	41	42	40	42	30	34	28	28	49	509

	W KLASIE													Razem
	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b		
8. Opłata szkolna.														
Opłatę szkolną złożyło:														
Uczniów pryw. za II. półr. 1905. .	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
Ucz. publicznych i prywatnych za I. półrocze r. szk. 1906. . .	18	26	10	16	14	13	17	20	14	14	7	10	16	195
Ucz. publ. za II. półr. 1906 . . .	11	17	15	25	14	19	17	23	17	24	9	16	15	222
Od opłaty szkol. było uwolnionych:														
w I. półr. roku szk. 1906 . . .	28	20	37	30	33	34	30	25	20	21	23	19	33	353
w II. „ „ „ „ . . .	32	26	30	21	28	24	23	20	13	10	19	12	34	292
Opłata szkolna wynosiła:														
Uczn. prywatn. w II. półr. 1905	—	—	30	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	60
Uczn. publ. i pryw. w I. półr. 1906.	540	780	300	480	405	390	510	600	420	420	210	300	480	5835
„ „ „ II. „ 1906.	330	510	450	750	420	570	510	690	510	720	270	480	450	6660
Razem														12555
Datki na zbiory nauk. wynosiły .	98	96	98	94	94	94	98	98	70	70	60	58	98	1126
Taksy wstępne wynosiły	189	180·6	21	12·6	25·2	16·8	25·2	25·2	—	4·2	—	8·4	—	508·2
Taksy za duplikaty świadectw .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98
Razem														1732·20
9. Frekwencya na przedmioty względ. obowiązk. i nadobowiązk.														
Religia mojżeszowa	17	17	12	19	10	18	15	17	16	17	14	13	19	204
Język ruski	—	—	—	—	9	—	6	—	3	1	2	—	—	21
Śpiew	7	9	5	2	5	5	5	6	3	3	2	7	10	69
Stenografia	—	—	—	—	3	17	12	6	8	7	9	1	—	63
10. Stypendya.														
Liczba stypendystów	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	1	1	—	6
Ogólna kwota stypendyów . . .	—	—	—	—	315	84	—	735	—	—	315	84	—	1529

KLASYFIKACYA UCZNIÓW

z końcem II. półrocza szkolnego 1905/906.

Klasa Ia.

Stopień pierwszy z odznaczeniem.

1. Dickmann Jonas
2. Green Stanisław
3. Hlożek Rudolf
4. Łopuszański Tadeusz
5. Rotter Alojzy
6. Samek Wiktor
7. Siczyński Omelan

Stopień pierwszy:

1. Antoniewicz Andrzej
2. Barenblüth Ozyasz
3. Bier Seinwiel
4. Drobisz Maksymilian
5. Eigenfeld Leon
6. Fedaków Józef
7. Heller Władysław
8. Hudes Dawid
9. Hungendorf Zygfryd
10. Kalmann Dawid
11. Karatnicki Emil
12. de Kéler Roman
13. Leskovits Stanisław
14. Nowosielski Feliks
15. Plechawski Józef
16. Pollak Jerzy
17. Reich Jakób
18. Rubin Eisig
19. Sieminowicz Bohdan
20. Ślusarczuk Natal
21. Sochocki Jerzy
22. Soutschek Franciszek
23. Soutschek Karol
24. Weidler Józef
25. Weinstock Boruch
26. Wiliński Wiktor
27. Wohl Schulim
28. Zerwanitzer Leiser

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, stopień drugi otrzymało 3 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń.

Klasa Ib

Stopień pierwszy:

1. Bujak Zygmunt
2. Czechowski Emil
3. Czołowski Jan
4. Dressler Filip
5. Feldman Samuel
6. Ferber Hersch
7. Fisch Juda
8. Grabowski Karol
9. Greiner Teodor
10. Heller Jenö
11. Herman Marek
12. Jaskółowski Albin
13. Kampelmacher Mojżesz

14. Klapper Adolf
15. Kleinfeld Izydor
16. Klimek Zygmunt
17. Kopkowicz Franciszek
18. Last Henryk
19. Neheba Stanisław
20. Oktawiec Maryan
21. Saraniecki Maryan
22. Schofer Chrystyan
23. Schneider Henryk
24. Soboń Stanisław
25. Stempler Leib
26. Świżewski Maksymilian
27. Wallas Tadeusz
28. Weber Witołd
29. Wiewiórski Józef
30. Zinn Henryk

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, stopień drugi otrzymało 4 uczniów, stopień trzeci 3 uczniów.

Klasa IIa.

Stopień pierwszy z odznaczeniem:

1, Kniżatko Stanisław

Stopień pierwszy:

1. Alda Kazimierz
2. Baumeister Izaak
3. Dyrów Emil
4. Dyrów Stefan
5. Fink Wolf
6. Honzatko Stanisław
7. Hrycan Władysław
8. Hrycan Zdzisław
9. Indyszewski Stefan
10. Iwanicki Władysław
11. Janicki Jan
12. Kądzielewski Franciszek
13. Kasztelewicz Józef
14. Korytowski Bazyli
15. Kobzejowicz Bohdan
16. Lebensart Józef
17. Lisowski Leopold
18. Lityński Maryan
19. Malski Jan
20. Mosberg Adolf
21. Nowosielski Stanisław
22. Pasternak Karol
23. Polak Bolesław
24. Remizowski Leon
25. Sokół Stanisław
26. Spunt Eliasz
27. Stoklasa Stanisław
28. Szmuk Dawid
29. Winnicki Mieczysław
30. Zahler Józef
31. Zagajewski Mieczysław
32. Zioło Aleksander
33. Zybura Kazimierz
34. Żerebecki Franciszek
35. Żurek Ludwik

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów, stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń.

Klasa IIb.

Stopień pierwszy z odznaczeniem:

1. Mokrzycki Gustaw
2. Trębecki Michał

Stopień pierwszy:

1. Auster Adolf
2. Banner Izydor
3. Blader Leon
4. Bylina Hieronim
5. Chilarski Leopol
6. Czechowicz Juliusz
7. Czerny Edward

8. Dębski Maryan
9. Fabiański Stanisław
10. Fitzig Bernhard
11. Gold Israel
12. Gottfried Eliasz
13. Heber Henryk
14. Heimer Leibisch
15. Heinz Fryderyk
16. Iwanowicz Eugeniusz
17. Hołysz Wilhelm
18. Kudelski Tadeusz
19. Łebedyński Franciszek
20. Marek Ernest
21. Margulies Alfred
22. Ojak Michał
23. Plessner Wiktor
24. Rawski Adam
25. Reich Ignacy
26. Reitmann Juliusz
27. Rosenblatt Leon
28. Rosenkranz Nuchim
29. Schloss Ludwik
30. Schneider Wiktor
31. Sokal Michał
32. Świątkiewicz Stanisław
33. Świderski Kazimierz
34. Weidler Norbert
35. Wien Dawid
36. Wolf Filipp

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, stopień drugi otrzymało 3 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń.

Klasa IIIa.

Stopień pierwszy z odznaczeniem:

1. de Kéler Oskar
2. Zawadzki Zenon

Stopień pierwszy:

1. Adam Adolf
2. Almer Mendel
3. Andrusiewicz Franciszek
4. Bergmann Franciszek
5. Bittner Ludwik
6. Chronowski Tadeusz
7. Czarnecki Jan
8. Filipończuk Józef
9. Gedliczka Franciszek
10. Glattstein Józef
11. Hellinger Edwin
12. Holder Jakób
13. Kallik Józef
14. Kierniakiewicz Michał
15. Krynicki Tadeusz
16. Michałowski Roman
17. Obmiński Stefan
18. Rubczak Wacław
19. Skoryk Franciszek
20. Stamper Józef
21. Tyszkiewicz Mieczysław
22. Udelsmann Abraham
23. Weingarten Ichel
24. Weinstein Nuchim
25. Wysocki Mieczysław

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7 uczniów, stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 2 uczniów.

Klasa IIIb.

Stopień pierwszy z odznaczeniem:

1. Kędzielski Apolinary
2. Kochański Szczepan
3. Rosenstreich Mojżesz

Stopień pierwszy:

1. Audykowski Stanisław
2. Bandler Salamon
3. Baum Jan

4. Buchsbaum Izrael
5. Fischer Józef
6. Freier Chaim
7. Frühauf Władysław
8. Gorecki Władysław
9. Hendler Maks
10. Jäger Jan
11. Jastrzębski Roman
12. Klein Izaak
13. Kolnik Adolf
14. Krauss Stanisław
15. Lermer Ernest
16. Lichota Adam
17. Madurowicz Kazimierz
18. Neufeld Rubin
19. Schratter Meszulim
20. Sosabowski Stanisław
21. Walcharz Bolesław
22. Weingartyn Ichel
23. Wood Juliusz
24. Zborowski Juliusz

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów, stopień drugi otrzymało 10 uczniów.

Klasa IVa.

Stopień pierwszy z odznaczeniem:

1. Zeissler Łazarz

Stopień pierwszy:

1. Aksenty Eliasz
2. Bandler Leon
3. Bittner Adam
4. Bruker Mendel
5. Eisenberg Michał
6. Elektorowicz Witold
7. Fink Meier
8. Gonek Leon
9. Haber Henryk
10. Herzka Józef
11. Juran Izak
12. Kallik Jan
13. Korytowski Zygmunt
14. Krawczewski Tadeusz
15. Leszczyński Leon
16. Lewicki Anatol
17. Liebersbach August
18. Lustgarten Józef
19. Majewski Piotr
20. Merz Leopold
21. Orłowski Oktaw
22. Reiter Napoleon
23. Schindler Tadeusz
24. Schmidt Ludwik
25. Szul Antoni
26. Wyspiański Stefan

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, stopień drugi otrzymało 8 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń.

Klasa IVb.

Stopień pierwszy z odznaczeniem:

1. Tomaszewski Piotr

Stopień pierwszy:

1. Burger Maryan
2. Cervenzl Józef
3. Döller Wiktor
4. Dzida Juliusz
5. Forowicz Jan
6. Friedenberg Maurycy
7. Kociubiński Władysław
8. Komornik Chaskel
9. Komornik Eisig
10. Kostecki Karol
11. Lazarewicz Kazimierz

12. Liebesmann Henryk
13. Łacheta Karol
14. Majdziński Adam
15. Mosberg Lewi
16. Potoker Józef
17. Rosenkranz Józef
18. Schenkelbach Berthold
19. Schifter Eisig
20. Schratter Józef
21. Skibicki Zygmunt
22. Świątkiewicz Tadeusz
23. Szeligowski Feliks
24. Zabża Jan
25. Zajączkowski Henryk

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, stopień drugi otrzymało 10 uczniów, stopień trzeci 2 uczniów.

Klasa Va.

Stopień pierwszy:

1. Bernhardt Mikołaj
2. Bloch Juliusz
3. Gliniański Jan
4. Górski Bronisław
5. Graubart Zacharyasz Majer
6. Hendl Fabian
7. Horbowy Henryk
8. Jakubowicz Dawid
9. Judenfreund Nuchim
10. Jupiter Maurycy
11. Kimel Selig
12. Kolnik Artur
13. Konarski Sylwester
14. Kowalski Władysław
15. Lichota Henryk
16. Maxamin Karol
17. Mosberg Leizer
18. Pileski Władysław
19. Topolnicki Eustachy
20. Urmann Dawid
21. Vogel Jona
22. Weselik Wacław

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów, stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń.

Klasa Vb.

Stopień pierwszy:

1. Bahr Adolf
2. Bubnicki Maksymilian
3. Dybowski Władysław
4. Elster Erwin
5. Gelber Fryderyk
6. Gross Filip
7. Jonas Natan
8. Jonas Zeinwel
9. Kirschen Chaim
10. Leśniak Edmund
11. Lam Maksymilian
12. Lignar Bronisław
13. Maj Leon
14. Mülberg Samuel
15. Reich Zygmunt
16. Ringler Mojżesz
17. Sobolewski Józef
18. Stein Natan
19. Szporek Władysław
20. Wallach Dawid
21. Wyspiański Adam

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów, stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 3 uczniów.

Klasa VIa.

Stopień pierwszy z odznaczeniem:

1. Tokarski Jerzy

Stopień pierwszy:

1. Bączalski Czesław
2. Birnbaum Jan
3. Czarnik Ludwik
4. Dyck Józef
5. Feuer Salamon
6. Gedliczka Zdzisław
7. Grünberg Józef
8. Katz Maurycy
9. Kernberg Ozyasz
10. Kupiński Leopold
11. Lichtenberg Wolf
12. Margulies Zygmunt
13. Mojseowicz Konstanty
14. Ohrenstein Ahraham
15. Roszczakowski Franciszek
16. Schipper Aleksander
17. Skoczyński Władysław
18. Sokołowski Kazimierz
19. Vogel Lazar

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów, stopień drugi otrzymało 2 uczniów.

Klasa VIb.

Stopień pierwszy z odznaczeniem:

1. Fischler Zygmunt

Stopień pierwszy:

1. Bibring Julian
2. Błotnicki Edward
3. Dressler August
4. Feuermann Juliusz
5. Fleischer Jonas
6. Goldfeld Karol
7. Grauer Oskar
8. Jäckel Henryk
9. Kessler Henryk
10. Kwieciński Tomasz
11. Lizoń Józef
12. Łapicki Witold
13. Nagler Szloma
14. Rechen Józef
15. Sperber Zygmunt
16. Świderski Mikołaj
17. Wierzbiański Maryan
18. Wierzbowski Tadeusz
19. Zarwanitzer Leib
20. Żerebecki Maryan

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, stopień drugi otrzymało 3 uczniów.

Klasa VII.

Stopień pierwszy z odznaczeniem:

1. Cieński Roman
2. Hargesheimer Otto

Stopień pierwszy:

1. Amon Józef
2. Bacher Szloma
3. Bandler Wilhelm
4. Bilewicz Rudolf
5. Dobrowolski Tomasz
6. Dörfler Franciszek
7. Dub Izak
8. Engelstein Wilhelm
9. Englot Jan
10. Falk Zygmunt
11. Gadziński Włodzimierz

12. Glasberg Chaim
13. Gulkowski Maurycy
14. Hillmann Abraham
15. Jachno Roman
16. Jasiński Mikołaj
17. Kostecki Jan
18. Kostecki Konrad
19. Kram Karol
20. Lippmann Leon
21. Löwenkron Adolf
22. Madurowicz Szczepan
23. Pachulski Stanisław
24. Paulo Kazimierz
25. Perschke Karol
26. Pfiffer Max
27. Przeszlakowski Edward
28. Reich Gustaw
29. Reich Samuel
30. Sekunda Włodzimierz
31. Słanarz Józef
32. Starer Mojżesz
33. Szydłowski Mieczysław
34. Wandakiewicz Adam
35. Wieselberg Izak
36. Wolfram Dawid
37. Ziarkiewicz Adam

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów, stopień drugi otrzymało 5 uczniów.

Wynik egzaminu dojrzałości.

Do ustnego egzaminu zgłosiło się uczniów publicznych 41

Z tych uznano:

a) Za dojrzałych z odznaczeniem . .	2
b) Za dojrzałych	29
c) Przeznaczono do egzaminu poprawczego .	10
Razem .	41

Wykaz abituryentów, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości w roku 1906.

1. Amon Józef, 2. Bandler Wilhelm, 3. Bilewicz Rudolf Edward, 4. *Cieński Roman* (z odzn.), 5. Dobrowolski Tomasz, Paweł, 6. Dörfler Franciszek, 7. Dub Izak, 8. Englot Jan, 9. Gadziński Włodzimierz, 10. Glasberg Chaim, 11. Gulkowski Maurycy, 12. *Hargesheimer Otto* (z odzn.), 13. Hryniów Włodzimierz, 14. Hillmann Abraham, 15. Jachno Roman, 16. Jasiński Mikołaj, 17. Kostecki Konrad, 18. Kram Karol, 19. Madurowicz Szczepan, 20. Pachulski Stanisław. 21. Pawlo Kazimierz, 22. Perschke Karol, 23. Reich Gustaw, 24. Reich Samuel, 25. Sekunda Włodzimierz, 26. Słanarz Józef, 27. Starer Mojżesz, 28. Szydłowski Mieczysław, 29. Wandakiewicz Adam, 30. Wieselberg Izak, 31. Ziarkiewicz Adam.

Ogłoszenie dotyczące przyszłego roku szkolnego.

Wpisy uczniów publicznych jakoteż prywatnych na rok 1906/7 odbywać się będą w dniach 30. i 31. sierpnia od godziny 8—12 przed południem. Późniejsze zgłoszenia będą uwzględnione tylko w wyjątkowych wypadkach. Uczniowie tutejszego zakładu mają przy wpisie przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza. Uczniowie, przybywający z innych zakładów do klas II.—VII. mają przy wpisie przedłożyć: 1) metrykę urodzenia, 2) świadectwo szkolne z ostatniego półrocza, opatrzone potwierdzeniem Dyrekcyi, że mogą być przyjęci w innym zakładzie bez przeszkody, a gdy uczeń uwolniony od opłaty szkolnej, potwierdzeniem przez Dyrekcyę szkoły z dodaniem daty i liczby uwolnienia.

1) Metrykę urodzenia na dowód, że ukończyli 10 rok życia, lub kończą go przed 1. stycznia 1906. a nie przekroczyli roku 14. życia.

2) Świadectwo szkolne za ostatnie półrocze, jeżeli pobierali naukę w szkołach publicznych.

3) Świadectwo szczepienia ospy.

Według §. 13. ustawy z dnia 24. sierpnia 1899. o szkołach realnych, uczeń, wstępujący do klasy pierwszej, ma mieć co najmniej dziesięć (10) lat życia lub kończyć dziesięć lat przed upływem roku kalendarzowego, w którym ma być przyjęty, co najwięcej zaś lat 14. Te granice wieku dla każdej klasy następnej posuwają się o rok dalej.

Każdy uczeń ma złożyć przy wpisie 2 K. na środki naukowe i 1 K. na gry i zabawy. Uczniowie nowo-wstępujący do zakładu płacą nadto taksę wstępną 4 K. 20 h.

Uczniowie obowiązani są do składania opłaty szkolnej, która za jedno półrocze wynosi 30 K. i musi być złożona w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza, t. j. przed 15. października i 15. marca. Prośby o uwolnienie od opłaty szkolnej, zaopatrzone w świadectwo ubóstwa, nie dawniej jak przed rokiem wydane, należy bez stempla wnosić za pośrednictwem Dyrekcyi do Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej najpóźniej do 20. września w pierwszem półroczu, a 20. lutego w drugiem. O uwolnienie od opłaty szkolnej mogą wnosić prośby tylko ci uczniowie ubodzy, którzy za ostatnie półrocze otrzymali świadectwo pierwszego stopnia, dobre obyczaje i dobrą pilność.

Uczniowie klasy I. mają złożyć opłatę szkolną za pierwsze półrocze do 30. listopada; ci jednak ubodzy uczniowie, którzy już

w pierwszych dwóch miesiącach czynią dobre postępy we wszystkich przedmiotach, okazują dobre obyczaje i dobrą pilność, mogą uzyskać odroczenie tego terminu aż do końca półrocza, a w razie pomyślnej klasyfikacyi za I. półrocze są uwolnieni od opłaty szkolnej. Uczniowie, chcący z tego dobrodziejstwa korzystać, mają w ciągu 6 tygodni po rozpoczęciu roku szkolnego wnieść za pośrednictwem Dyrekcyi nieostemplowane prośby do Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej, załączając do nich dokładne świadectwo ubóstwa.

Egzamina wstępne do klasy I. odbywać się będą w dwóch terminach przed feryami 15. i 16. lipca, względnie 1. i 2. września. Powtórzenie egzaminu wstępnego przed upływem roku nie jest dozwolone ani w tym samym zakładzie, ani w innej średniej szkole.

Egzamina poprawcze odbędą się w dniach 29. 30. i 31. sierpnia o godź. trzeciej popołudniu.

Egzamina wstępne do klasy II.—VII. składać można od 4—10. września w I. półroczu, a od 3—10. lutego w II. półroczu w dniach, które Dyrektor zgłaszającym się oznaczy.

Rok szkolny 1906/7 rozpocznie się uroczystem nabożeństwem dnia 3. września, a dnia 4. września rozpoczną się lekcye szkolne.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do I. klasy.

(Rozp. c. k. Rady szk. kr. z dnia 16. maja 1887. l. 2765).

a) Z religii: Wiadomości, których uczeń nabyć powinien w szkołach ludowych czteroklasowych.

b) Z języka polskiego: Czytanie płynne i wyraźne, objaśnienie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami; znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rządu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i gramatyczny rozbiór zdania.

c) Z języka niemieckiego: Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników, zaimków osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych; odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej; odmiana najzwyklejszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom zna-

nych; poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem podano uczniowi w języku polskim.

d) Z rachunków: Pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi; pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Warunki przyjęcia uczniów z gimnazyum do szkoły realnej.

(Rozp. c. k. Rady szk. kraj. z dnia 16. maja 1888. l. 2771).

A) Uczeń gimnazyalny, ubiegający się o przyjęcie do II, III, IV i V klasy realnej, może być uwolniony od egzaminu wstępnego: 1. z religii, 2. z języka polskiego, 3. niemieckiego, 4. z historyi naturalnej i 6. fizyki, jeżeli w świadectwie gimnazyalnem za ostatnie półrocze, poprzedzające bezpośrednio odnośną klasę realną, oprócz ogólnego stopnia dobrego (t. j. celującego albo pierwszego), otrzymał z wymaganego dla tej klasy przedmiotu i odnośnego materyału nauki przynajmniej stopień „dostateczny“ bez osłabiającego dodatku.

Z reszty przedmiotów t. j.: 1. matematyki, 2. chemii, 3. geografii, 4. rysunków i 5. języka francuskiego należy egzamin wstępny odbywać z wszelką ścisłością, by w interesie szkół realnych nie dopuszczać do tych zakładów uczniów nieuzdolnionych.

B) Co do uczniów, którzy w gimnazyum tylko wskutek niedostatecznych cenzur z języków klasycznych otrzymali ogólny stopień drugi, zastrzega sobie Rada szkolna krajowa według okoliczności rozstrzygać w poszczególnych wypadkach, czy takiego ucznia przypuścić do egzaminu wstępnego do następnej klasy realnej, przyznając mu zresztą powyżej wskazane ulgi.

Franciszek Nowosielski
dyrektor.

